

Vlaams
Parlement

ingediend op **938** (2016-2017) – Nr. 1
21 oktober 2016 (2016-2017)

Beleidsbrief

Landbouw en Visserij
2016-2017

ingediend door minister Joke Schauvliege

LIJST AFKORTINGEN	4
MANAGEMENTSAMENVATTING	5
INLEIDING	10
SD1 - DUURZAME BEDRIJFSVOERING WORDT VOOROP GEZET IN DE FLANDERS FOOD VALLEY	11
OD 1.1 - INSTROOM EN VERJONGING VAN BEDRIJFSLEIDERS BEVORDEREN ALS BASISVOORWAARDE VOOR HET BEHOUD VAN EEN TOEKOMSTGERICHTE EN DUURZAME LANDBOUWSECTOR	11
OD 1.2 - DE JUISTE BEDRIJFSVORM EN DE JUISTE FINANCIERING BEPALEN MEE DE TOEKOMST	12
OD 1.3 - EEN OPTIMAAL ONDERSTEUNINGSKADER BIEDEN VOOR EEN DUURZAME BEDRIJFSVORMING IN EUROPESE CONTEXT	14
OD 1.4 - PROFESSIONALISERING FACILITEREN DOOR CONTINUE AANDACHT VOOR VORMING, OPLEIDING EN ADVISERING	16
OD 1.5 - BLIJVEND INZETTEN OP ONDERSTEUNING VAN MENSEN ÉN BEDRIJVEN	18
SD 2 FLANDERS AGROFOOD VALLEY WORDT OP DE KAART GEZET IN BINNEN- EN BUITENLAND	19
OD 2.1 DE OVERHEID ONDERSTEUNT DE EXPORT VAN VLAAMSE LANDBOUWPRODUCTEN.	19
OD 2.2 INZETTEN OP DE VERMARKTING VAN PRODUCTEN VAN EIGEN BODEM OP EIGEN BODEM, MET AANDACHT VOOR CONSUMENTENVOORKEUREN.	20
OD 2.3 NICHEMARKTEN KRIJGEN DE AANDACHT DIE ZE VERDIENEN.	20
OD 2.4 DE BIOLOGISCHE PRODUCTIE IN VLAANDEREN BLIJFT GROEIEN.	21
SD 3 DE AGROFOOD KETEN STAAT STERK IN VLAANDEREN	22
OD 3.1 DUURZAAMHEID IS EEN VERHAAL VAN DE GANSE KETEN.	22
OD 3.2 TRANSPARANTIE OVER PRIJZEN IN DE KETEN CREËREN, ZORGT VOOR VERTROUWEN.	23
OD 3.3 ONDERSTEUNEN VAN DE AGROVOEDINGSSECTOR IN ZIJN GEHEEL.	24
SD 4 FLANDERS AGROFOOD VALLEY HOUDT REKENING MET ZIJN OMGEVING	25
OD 4.1 UITDAGINGEN VOORTKOMEND UIT ANDERE BELEIDSDOMEINEN WORDEN OPGEVOLGD, WANT DEZE VORMEN MEE DE LANDBOUW VAN MORGEN	25
OD 4.2 HET VLIF BESTENDIGT ZIJN ROL ALS MOTOR VAN DE DUURZAME INVESTERINGEN IN LAND- EN TUINBOUW.	26
OD 4.3 ZOWEL ONDERSTEUNEND EN FLANKEREND BELEID ALS ONDERZOEK STUREN MEE IN DE JUISTE RICHTING.	27
OD 4.4 EXPLOREREN VAN DUURZAME ALTERNATIEVEN IN DE VISSERIJ.	29
OD 4.5 HET CREËREN VAN RUIMTE OM TE ONDERNEMEN ALS ESSENTIËLE OMGEVINGSFACTOR.	30
OD 4.6 KIEZEN VOOR EEN VOEDINGSSYSTEEM MET MAXIMALE VALORISATIE VAN DE LANDBOUW EN VISSERIJPRODUCTEN.	31
SD 5 INNOVATIE IS DE SLEUTEL VAN DE TOEKOMST VAN FLANDERS AGROFOOD VALLEY	31
OD 5.1 EEN GEÏNTEGREERD ONDERZOEKS- EN INNOVATIEBELEID VOEREN IS PRIMORDIAAL.	31
OD 5.2 DE KWALITEIT VAN HET UITGANGSMATERIAAL MOETEN WE BLIJVEN VERZEKEREN.	33
OD 5.3 WE RICHTEN ONS OOK OP BIOTECHNOLOGIE EN PRODUCTINNOVATIE.	35
OD 5.4 ZEEVISSERIJ EN AQUACULTUUR.	35
SD 6 DE OVERHEID IS DE PARTNER VAN FLANDERS AGROFOOD VALLEY	35
OD 6.1 DE OVERHEID WORDT SLAGKRACHTIGER, ALS HEFBOOM VOOR DUURZAAM ONDERNEMERSCHAP.	35
OD 6.2 ADMINISTRATIEVE VEREENVOUDIGING WORDT NAGESTREEFD.	36
OD 6.3 EEN COMMUNICATIEVE OVERHEID ZORGT VOOR KENNIS EN DRAAGVLAK.	37
SD 7 HET VLAAMS PLATTELAND VERDIENT EEN SPECIFIEK BELEID	37
OD 7.1 HET PLATTELANDSBELEID LEGT DE BASIS VOOR EEN DUURZAME ONTWIKKELING VAN HET VLAAMSE PLATTELAND	37
OD 7.2 PLATTELANDSPROJECTEN BIEDEN KANSSEN AAN DIVERSE THEMA'S EN DOELGROEPEN	38
OD 7.3 DORPEN ZIJN DE ZIEL VAN HET VLAAMSE PLATTELAND	39
OD 7.4 DE ROL VAN DE VROUWEN WORDT VERSTERKT	40
OD 7.5 HET PLATTELANDSFONDS LEGT DE BASIS VAN EEN STERKE PLATTELANDSTOETS IN HET NIEUWE INVESTERINGSFONDS VOOR STEDEN EN GEMEENTEN	40

BIJLAGE I: UITTREKSEL UIT DE REGELGEVINGSAGENDA	41
BIJLAGE II: MOTIES EN RESOLUTIES VLAAMS PARLEMENT	43
BIJLAGE III: OPVOLGING AANBEVELINGEN REKENHOF	44
BIJLAGE IV: OPVOLGING ARRESTEN GRONDWETTELIJK HOF EN HOF VAN JUSTITIE	48

LIJST AFKORTINGEN

ABS	Algemeen Boerensyndicaat
Bemefa	Belgische beroepsvereniging van mengvoederfabrikanten
BRV	Beleidsplan Ruimte Vlaanderen
BVR	besluit van de Vlaamse Regering
CCBT	Coördinatiecentrum praktijkgericht onderzoek en voorlichting Biologische Teelt
Comeos	Belgische Federatie van de handel en diensten
EAG	Ecologisch AandachtsGebied
EFMZV	Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij
EIP	Europees Innovatiepartnerschap
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
ESI	<i>European Structure & Investment</i>
EU	Europese Unie
FAVV	Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen
FEVIA	Federatie Voedingsindustrie
FIVA	Financieringsinstrument voor de Vlaamse visserij- en aquacultuursector
FOD	Federale Overheidsdienst
GGO	Genetisch Gemodificeerd Organisme
GLB	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
GVB	Gemeenschappelijk Visserijbeleid
IHD	Standhoudingsdoelstellingen
ILVO	Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek
IPO	Interbestuurlijk Plattelandsoverleg
ITPGRFA	Internationaal Verdrag inzake Plantgenetische Hulpbronnen voor Voeding en Landbouw
LARA	Landbouwrapport
Liv	Landelijk Infopunt voor Vrouwen
LMN	LandbouwMonitoringsNetwerk
LV	Landbouw en Visserij
MB	ministerieel besluit
MFK	Meerjarig Financieel Kader
NGO	Niet-Gouvernementele Organisatie
NOBL	Netwerk Onderzoek Biologische Landbouw & voeding
OD	Operationele Doelstelling
PDPO III	Programmadocument voor Plattelandsontwikkeling 2014-2020
PMC	Provinciale Managementcomités
SALK	Strategisch Actieplan Limburg in het Kwadraat
SD	Strategische Doelstelling
SMTA	<i>Standard Mutual Transfer Agreement</i>
SSAQ	Strategische Stuurgroep Aquacultuur
Unizo	De Unie van Zelfstandige Ondernemers
VALDUVIS	Valorisatie van Duurzaam gevangen VIS
VIB	Vlaams Instituut voor Bio-technologie
VIGEZ	Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie en Ziektepreventie vzw
VIRA	Visserijrapport
VK	Verenigd Koninkrijk
VLIF	Vlaams Landbouwinvesteringsfonds
VLIZ	Vlaams Instituut van de Zee
VLAM	Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
VPOV	Vlaamse Producenten Organisatie Varkenshouders
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten

MANAGEMENTSAMENVATTING

Deze Beleidsbrief Landbouw en Visserij geeft uitvoering aan de Beleidsnota Landbouw en Visserij 2014-2019 voor het werkjaar 2016-2017. Dit document geeft per strategische en operationele doelstelling van de beleidsnota een stand van zaken en stelt de beleidsvoornemens voor 2016-2017 voor. In deze managementsamenvatting beperk ik mij tot de beleidsvoornemens.

Wat de strategische doelstelling 1 “Duurzame bedrijfsvoering wordt voorop gezet in de Flanders Agrofood Valley” betreft, bevorder ik de instroom en verjonging van bedrijfsleiders als basisvoorwaarde voor het behoud van een toekomstgerichte en duurzame landbouwsector (OD 1.1). Dit zal ik onder meer doen door een concreet actieplan op te stellen om de toekomststrategie voor de Vlaamse varkenssector tegen 2030 uit te werken en beleidsvoorstellen inzake het Vlaams pachtbeleid verder uit te werken.

De juiste bedrijfsvorm en financiering bepalen mee de toekomst (OD 1.2). In het najaar 2016 zal ik een duidelijk overzicht van alle bestaande Vlaamse ondersteuningsmogelijkheden voor landbouwers online publiceren. Differentiatie is belangrijk voor de toekomst van de landbouwbedrijven. Wat de zuivel betreft, zal de wetgeving omtrent het AA-kwaliteitslabel aangepast worden, zal het samenwerkingsakkoord m.b.t. producenten- en bracheorganisaties tussen de gewesten gefinaliseerd worden. Wat de fruitsector betreft, is het zoeken naar nieuwe variteiten en afzetmarkten essentieel. Ik blijf er ook over waken dat alle bedrijfsstrategieën, dus ook de korte keten en biolandbouw, maximaal ondersteund worden vanuit mijn beleid.

Daarnaast moet een optimaal ondersteuningskader geboden worden voor een duurzame bedrijfsvoering in een Europese context (OD 1.3). Voor het tweede deel van de Europese crisisenveloppe zal ik de modaliteiten in het najaar 2016 vaststellen. Ook zal de mogelijke impact van Brexit ingeschat worden en zal ik de ontwikkelingen hieromtrent nauw blijven opvolgen. In het kader van het nieuwe GLB zal ik de voorstellen van de Europese Commissie voor vereenvoudiging van de vergroeningseisen in 2017 in werking laten treden.

Professionalisering kunnen we faciliteren door continue aandacht voor vorming, opleiding en advisering (OD 1.4). ‘KRATOS - Raad op Maat’ zal een nieuwe adviesmodule rond de verwerking van primaire landbouwproducten voor voedingsdoeleinden krijgen en een aantal andere adviesmodules zullen verder verfijnd worden. Ook de ondersteuning van de werking van de vzw Boeren op een Kruispunt zet ik verder.

Tenslotte blijf ik inzetten op ondersteuning van mensen en bedrijven (OD 1.5). Risicobeheersinstrumenten zijn zeer belangrijk in de ondersteuning van de landbouwbedrijven in moeilijkheden. Ik zal het Vlaams Landbouwrampenfonds dan ook gestalte geven en de invoering van een brede weersverzekering stimuleren.

Wat de strategische doelstelling 2 “Flanders Agrofood Valley wordt op de kaart gezet in binnen- en buitenland” betreft, ondersteunt de Vlaamse overheid de export van Vlaamse landbouwproducten (OD 2.1). Vanuit de exportwerking van VLAM zullen in 2017 de door de Europese Commissie voor 2016 goedgekeurde promotiecampagnes uitgevoerd worden en zullen de

exportgerichte initiatieven via het SALK-project verder ondersteund worden. Het ILVO blijft de expertise op sanitair, fytosanitair en voedselveiligheidsvlak op peil houden.

Er wordt ingezet op de vermarkting van producten van eigen bodem op eigen bodem met aandacht voor consumentenvoorkeuren (OD 2.2). 'Lekker van bij ons' wordt en blijft meer dan ooit de kernboodschap van de promotie van de Vlaamse agrovoedingsproducten in Vlaanderen. Eind 2016 zal 'Voeding om over na te denken', het tweejaarlijkse LARA/VIRA-rapport, voorgesteld worden. Het concept Flanders Agrofood Valley zal ook de nodige aandacht krijgen tijdens onze beursdeelname aan AgriFlanders in januari 2017.

De nichemarkten moeten de aandacht krijgen die ze verdienen (OD 2.3.). Verderwerkend op de aanbevelingen van het IPO in het advies 'Lokale Voedselstrategieën 2.0' is de Raad van Belang opgericht en zullen de gedetecteerde opportuniteiten in verschillende thema- of klankbordgroepen verder opgenomen en in uitvoering gebracht worden. Om een heldere samenwerking tussen producent en lokale besturen te maximaliseren, richt ik binnen de schoot van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) vanaf 2017 ook een Vlaams Aanspreekpunt Lokale Voedselstrategieën op. Wat de insectenteelt betreft, zal ik in het najaar 2016 een stakeholdersmeeting organiseren voor alle geïnteresseerden binnen de keten.

Verder streef ik ernaar dat de biologische productie in Vlaanderen blijft groeien (OD 2.4.). Het Strategisch plan biologische landbouw 2014-2017 werd het voorbije jaar verder uitgevoerd. De jaren 2016 en 2017 staan in het teken van de aanloop naar het nieuw strategisch plan dat start in 2018. Kennisontwikkeling en -uitwisseling blijft essentieel voor de kwalitatieve groei van de bio-sector. Ik zal ook nagaan of de kennisvragen die biologische landbouwers hebben, op een efficiënte wijze antwoord krijgen. Afhankelijk van de resultaten, zal ik het huidige bio-kennissysteem bijsturen.

Wat de **strategische doelstelling 3 "De agrofood keten staat sterk in Vlaanderen"** betreft, is duurzaamheid een verhaal van de ganse keten (OD 3.1.). Ik blijf op Europees niveau pleiten voor meer en effectievere maatregelen om vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen door de ketenwerking te verbeteren. Om de producenten maximaal te ondersteunen bij deze nieuwe initiatieven, zal er nog dit jaar een leidraad beschikbaar gesteld worden over hoe producenten- en brancheorganisaties moeten omgaan met de mededingingsregels. In 2017 zal het transformatieproject van het landbouw- en voedingssysteem als geheel verder wetenschappelijk ondersteund worden vanuit het ILVO.

Daarnaast zorgt transparantie over prijzen in de keten, voor vertrouwen (OD 3.2.). De beschikbare data per sector werden intussen gecentraliseerd in de nieuwe rubriek 'Actuele prijs- en marktinformatie' op de website van het Departement Landbouw en Visserij. Verder zal ik ook het vertrouwen en het beeld van de vleesproducenten versterken door een gericht toezicht te laten uitwerken op de correcte afgeschermdede registratie van het warme karkasgewicht bij runderen en varkens. Om de kaspositie van land- en tuinbouwbedrijven nog beter in kaart te brengen, zal ik meer inzetten op onderzoek en zal ik ook verder initiatieven ondersteunen die werken rond het voorkomen van betaalmoeilijkheden van landbouw- en tuinbouwbedrijven.

Tenslotte wordt de agrovoedingssector in zijn geheel ondersteund (OD 3.3.). Tegen medio 2017 zal VLAM de mogelijkheden van samenwerking met diverse schakels uit de keten van de agrovoeding bekijken. Vanaf het schooljaar 2017-2018 is er een nieuw Europees kader waarbij de twee

afzonderlijk bestaande systemen voor schoolfruit en -melk geïntegreerd worden in één systeem. Deze integratie heeft tot doel om beide systemen aantrekkelijker en administratief eenvoudiger te maken om op deze manier aan te zetten tot gezonde voeding bij kinderen en om de betrokken landbouwproducten te promoten. De Vlaamse invulling van dit systeem zal ten volle voorbereid worden in het schooljaar 2016-2017 waarbij via coördinatie door het Departement Landbouw en Visserij nauw samengewerkt wordt met de departementen Welzijn en Onderwijs, VIGEZ en VLAM. Ieder kan vanuit zijn expertise inbreng doen om een succesvolle Vlaamse strategie uit te werken. Daarnaast zal worden ingezet op een gebruiksvriendelijke IT-toepassing zodat scholen minimale administratieve lasten ondervinden indien zij wensen deel te nemen.

Wat de strategische doelstelling 4 “Flanders Agrofood Valley houdt rekening met zijn omgeving” betreft, worden de uitdagingen voortkomend uit andere beleidsdomeinen opgevolgd, want deze vormen mee de landbouw van morgen (OD 4.1.). De uitvoering van het klimaatpact, waaronder ook de engagementen van landbouw en visserij, worden opgenomen in een vervolgtraject en zullen gemonitord worden. Voor de erosiebestrijding zullen de bijgestuurde randvoorwaarden erosie in het najaar 2016 gemonitord worden. Via het tweede actieplan alternatieve eiwitbronnen zal ik mij samen met de diervoedersector blijvend inzetten om onze afhankelijkheid van de import van eiwitrijke producten te verlagen. Ook aan het flankerend beleid voor de zogenaamde rode bedrijven in het kader van de Europese instandhoudingsdoelstellingen, werk ik verder. Via de demonstratieprojecten zal ingespeeld worden op de realisatie van de Europese leefmilieudoelstellingen via het project GoedGePasT dat loopt van 2016 tot en met 2018.

Daarnaast bestendigt het VLIF ook zijn rol als motor van de duurzame investeringen in land- en tuinbouw (OD 4.2.). Vanaf januari 2017 zal een aantal investeringstypes die geïdentificeerd werden als investeringen met milderend effect op de kilometerheffing, aan 30% ondersteund worden via het VLIF. Later in het traject zal ook de VLIF-maatregel investeringen in de agrovoedingssector tot verhoging van de toegevoegde waarde, de kwaliteit en de voedselveiligheid van landbouwproducten ingezet worden in het kader van het flankerend beleid kilometerheffing.

Zowel ondersteunend en flankerend beleid als onderzoek sturen mee in de juiste richting (OD 4.3.). In haar visie 2050 zet de Vlaamse Regering volop in op de transitie naar een circulaire economie als één van de zeven transitieprioriteiten. Ik zal werken aan de juiste randvoorwaarden waarbinnen landbouwbedrijven zelf hun strategie kunnen uittekenen.

Het Vlaamse bijenprogramma is van start gegaan op 1 augustus 2016 en heeft een looptijd van drie jaar. Het prioritair doel hiervan is het terugdringen van de bijensterfte.

In de visserij exploreer ik duurzame alternatieven (OD 4.4.). Naast het ontwikkelen van de website Aquacultuur Vlaanderen, worden de eerste stappen gezet om ook voor visserij een website te ontwikkelen waar een maximum aan informatie beschikbaar wordt gesteld. De subwerkgroep ‘Recreatieve visserij’ van de werkgroep Kust van het Convenant behandelt de problematiek van de verouderde vaartuigen, het bemanningsprobleem en de hoge exploitatiekosten.

Het creëren van ruimte is een essentiële omgevingsfactor om te ondernemen (OD 4.5.). In Vlaanderen is er plaats voor een professionele en economisch rendabele landbouwsector. Ondanks de schaarse open ruimte moet de overheid de landbouwers meer rechtszekerheid bieden voor hun bedrijfsuitbating en voldoende perspectieven op lange termijn aanbieden. De herziening van het

beoordelingskader van het Departement Landbouw en Visserij voor advisering van stedenbouwkundige vergunningen zit op schema.

We moeten kiezen voor een voedingssysteem met maximale valorisatie van de landbouw- en visserijproducten (OD 4.6.). In het kader van Flanders AgroFood Valley zullen ook de eerste stappen gezet worden om de producten van onze sectoren als niche in het buitenland te positioneren. Ook vanuit het ILVO wordt hierop ingezet onder andere met het recent opgestart onderzoeksproject 'naar meer smaak en kwaliteit in Vlaams varkensvlees'.

Wat de strategische doelstelling 5 "Innovatie is de sleutel van de toekomst van Flanders Agrofood Valley" betreft, is een geïntegreerd onderzoeks- en innovatiebeleid voeren primordiaal (OD 5.1.).

Voor 2017 plan ik een nieuwe oproep voor de VLIF-projectsteun innovatie waarvoor ik een aanzienlijk budget zal ter beschikking stellen. Ik heb ook de ambitie om deze legislatuur te komen tot een sterker geïntegreerd onderzoeks- en innovatiebeleid en een verbeterde performantie van het kennis- en innovatiesysteem. De Vlaamse overheid neemt via ILVO een brugfunctie op binnen de Vlaamse onderzoekswereld inzake landbouw, visserij en voeding. Dit zal verder gebeuren via samenwerkingsverbanden, -overeenkomsten en memoranda of understanding.

Daarnaast moet het Departement Landbouw en Visserij de kwaliteit van het uitgangsmateriaal blijven verzekeren (OD 5.2.). Het komende werkjaar zal verder gewerkt worden aan de optimalisatie- en efficiëntiewinsten binnen de kwaliteitskeuring van het zaai- en plantgoed. ILVO zal ook verder een actieve rol spelen in het bewaren en verbeteren van de kwaliteit van het uitgangsmateriaal in de sierteeltsector.

Verder richten we ons ook op biotechnologie en productinnovatie (OD 5.3.) en ondersteun ik tenslotte ook actief de innovatie in de zeevisserij- en aquacultuursector (OD 5.4.).

Wat de strategische doelstelling 6 "De overheid is de partner van Flanders Agrofood Valley" betreft, zal de overheid slagkrachtiger worden als hefboom voor duurzaam ondernemerschap (OD 6.1.). Duurzaam ondernemerschap wordt ook toegepast in de interne werking van het Departement Landbouw en Visserij via de uitvoering van een aantal efficiëntieprojecten in de komende jaren. Er wordt ook naar een wendbare cultuur gestreefd waarbij een gedreven en kwaliteitsvolle dienstverlening naar belanghebbenden en klanten voorop staat.

Daarnaast wordt administratieve vereenvoudiging nagestreefd (OD 6.2.). Het e-loket wordt in 2017 verder uitgebreid met nieuwe modules zoals 'mijn dossiers' en 'mijn documenten' om de doelstelling 'het e-loket als self-service portaal voor de klant' te realiseren. De uitwerking en ingebruikname van de eerste tools in het project e-communicatie worden in 2017 verwacht. De kwetsbare groepen, zijnde klanten die nog niet mee zijn met het digitale verhaal en zo dreigen communicatie te mislopen, zullen geanalyseerd en op maat benaderd worden om deze groep geleidelijk te verkleinen.

Tenslotte zorgt een communicatieve overheid voor kennis en draagvlak (OD 6.3.). Verduurzamen van de landbouw- en visserijsector vereist langdurig aangehouden inspanningen inzake sensibilisering en voorlichting. Daarom werkt het beleidsdomein Landbouw en Visserij aan een proactieve communicatie, waarbij snel en duidelijk de correcte informatie naar het juiste doelpubliek gaat. Hierbij wordt gestreefd om steeds digitaler te werk te gaan, waardoor de

informatie sneller geactualiseerd wordt maar ook via verschillende digitale kanalen aangeboden kan worden en dus breder verspreid wordt. Gezien communicatie en informatiedeling snel evolueert binnen de sector, worden ook voorlichtingsactiviteiten in belangrijke mate gedigitaliseerd en proactief aangepast aan de veranderende omgeving.

Wat **de strategische doelstelling 7 "Het Vlaams platteland verdient een specifiek beleid"** betreft zal ik de projectwerking via PDPOIII en PlattelandPlus verderzetten in samenwerking met de provincies. Het interbestuurlijk Plattelandsoverleg (IPO) zal ik verder optimaliseren naar een meer compacte organisatie en structuur, waarbij de doelstelling om zoveel mogelijk beleidsaanbevelingen maximaal om te zetten naar concrete acties, op het terrein zal nagestreefd worden.

INLEIDING

Het afgelopen jaar hebben meerdere landbouwsectoren te lijden gehad onder slechte marktomstandigheden en lage prijzen, onder meer te wijten aan het Russische embargo. Landbouwers die de afgelopen jaren sterk geïnvesteerd hebben in de toekomst van hun bedrijf, hadden het extra zwaar te verduren door de hoge financiële lasten. De Vlaamse landbouwconjunctuurindex zakte dit voorjaar naar een nieuw dieptepunt, vooral de melkvee-, fruit- en varkenssector hebben het moeilijk. Daar bovenop werd een aantal van hen geconfronteerd met de schade door de uitzonderlijke weersomstandigheden. Eens te meer werd duidelijk hoe kwetsbaar onze Vlaamse land- en tuinbouwers vandaag zijn. Ik zal het komende werkjaar mijn acties daarom richten op het verhogen van de weerbaarheid van onze ondernemers, teneinde samen met hen meer te kunnen inspelen op volatiele omstandigheden.

SD1 - DUURZAME BEDRIJFSVOERING WORDT VOOROP GEZET IN DE FLANDERS FOOD VALLEY***OD 1.1 - Instroom en verjonging van bedrijfsleiders bevorderen als basisvoorwaarde voor het behoud van een toekomstgerichte en duurzame landbouwsector***

Voor de varkenshouderij werd naar aanleiding van de aanhoudende crisis een specifiek traject opgezet, G30 genaamd. In het voorjaar kwam een brede vertegenwoordiging vanuit de sector (landbouworganisaties, onderzoeksinstituten, slachthuizen, distributie, bankinstellingen, adviesdiensten, ...) samen om een toekomststrategie voor de Vlaamse varkenssector tegen 2030 uit te werken, voor de professionals die in de sector aanwezig zijn. Dit verslag heeft als inspiratie gediend voor een eerste lijst van actiepunten, die via een interactieve module voorgelegd werden aan de sector: enerzijds om aan te vullen met acties; anderzijds om van diverse partners een engagement te krijgen voor de uitvoering van de acties. Eens alle informatie beschikbaar is, zal ik hieruit een concreet actieplan kunnen distilleren dat breed gedragen is. Een actie die zal plaatsvinden in het najaar is een brede bevraging bij de varkenshouders die peilt naar specifieke knelpunten, afzet en relaties in de keten, toekomstplannen en –perspectieven. Het biedt een kans om vanuit de varkenshouders input te geven over de socio-economische toestand van de sector, en zelf mee toekomstgerichte voorstellen te doen die de sector een nieuw elan kunnen geven. Waar mogelijk zorg ik ook voor input vanuit de sectoren.

Toegang tot grond is voor vele jonge ondernemers een blijvend knelpunt. Het afgelopen werkjaar heb ik verder gewerkt aan het Vlaams pachtbeleid. Op basis van een zeer brede consultatie met landbouw- en eigenaarsorganisaties werden voorstellen geformuleerd die moeten leiden tot de concrete toepassing hiervan. Dit heeft in eerste instantie al geleid tot een vereenvoudiging van de procedure voor de herziening van de pachtprijscoëfficiënten, waardoor de nieuwe coëfficiënten eind dit jaar al op een sterk vereenvoudigde wijze zullen kunnen worden vastgesteld. Dit werkjaar worden de andere beleidsvoorstellen uitgewerkt. Hierbij is het enerzijds de bedoeling dat de nodige stimuli voorzien worden om de generatiewisseling te vergemakkelijken door de jonge actieve landbouwers sneller en voldoende toegang te geven tot beschikbare gronden. Anderzijds is het de bedoeling om eigenaars voldoende te stimuleren om gronden ter beschikking van landbouwers te blijven stellen.

Ook in de melkveehouderij is er al decennialang een proces van schaalverandering aan de gang. Naar aanleiding van het verdwijnen van de melkquota op 1 april 2015 zetten een aantal melkveebedrijven de stap om een productieverhoging door te voeren. Het Departement Landbouw en Visserij heeft daarom een studie uitgevoerd die stil staat bij de economische gevolgen van schaalgrootte en schaalvergroting op bedrijfsniveau. Uit de diverse analyses komt naar voren dat grotere melkveebedrijven gemiddeld een hoger bruto saldo, arbeidsinkomen en cashflow per 100 liter geproduceerde melk hebben. Daarop staat echter een grens. Als het bedrijf te groot wordt, dalen de marges per eenheid product opnieuw. Ook de groeierkte speelt een rol. Niet groeien verlaagt zowel het inkomen van het bedrijf als de crisisbestendigheid. Te sterk groeien verlaagt opnieuw datzelfde inkomen en de crisisbestendigheid. Ergens tussen beide uitersten ligt het optimale groeipad. Hoe groter het bedrijf, hoe meer groei het in regel aankan. De optimale groei valt echter onmogelijk te becijferen en verschilt van bedrijf tot bedrijf. Belangrijk daarbij is de verandering van een aanbodmarkt situatie (productie neemt toe) naar de creatie van een eigen vraagmarkt (verhoging toegevoegde waarde).

Van jonge landbouwers verwachten we vandaag ook dat ze met heel wat competenties en bagage starten in het beroep. Het vormingsaanbod voor deze jongeren moet daarom breed en gedifferentieerd zijn want naast technische competenties moeten zij ook andere competenties bezitten zoals rond boekhouding en opmaken van ondernemingsplannen of zelfs inzake marketing. Mijn collega bevoegd voor onderwijs neemt die bezorgdheden zeker ook mee bij de hervorming van het secundair onderwijs. Maar ook na het succesvol afronden van de studies is het noodzakelijk dat landbouwers zich verder bijscholen en voortdurend nieuwe inzichten verwerven op de diverse vlakken. Daarom blijf ik de naschoolse vorming vanuit het landbouwbeleid ook sterk ondersteunen.

De jongeren van vandaag halen hun kennis ook niet meer alleen uit de eigen regio maar het zijn wereldburgers die inzichten verwerven via hun internationale netwerken. Ook de jongeren in de landbouw verruimen graag hun horizon bij collega's in het buitenland.

Omdat jonge landbouwers de toekomst vormen van onze Vlaamse landbouwsector, is het belangrijk actief naar hen te luisteren. Het Vlaams Ruraal Netwerk heeft het afgelopen jaar de noden van jonge, startende bedrijven geïnventariseerd. Hun voornaamste aandachtspunten waren administratieve vereenvoudiging, zorgen voor rechtszekerheid en een stabiel beleid, specifieke monitoring van startende en stoppende landbouwers en het organiseren van lerende netwerken, waarbij landbouwers van elkaar kunnen leren. Specifieke vraag was er naar de mogelijkheden voor samenwerking tussen landbouwers. In het PDPO III zijn al heel wat maatregelen voorzien voor samenwerking en voor jonge landbouwers, maar de nieuwe aanbevelingen worden meegenomen in de voorbereiding van het Europees landbouwbeleid na 2020.

OD 1.2 - De juiste bedrijfsvorm en de juiste financiering bepalen mee de toekomst

De juiste juridische bedrijfsvorm kiezen voor een landbouwbedrijf vergt de nodige informatie. Ik heb daarom het fenomeen van vervennootschappelijking van de landbouw in kaart laten brengen. Bijna 15% van de landbouwbedrijven in Vlaanderen was in 2013 een vennootschap. In 2001 was dat nog maar 5%. De keuze voor een vennootschap verschilt sterk volgens specialisatiegraad en bedrijfstype. Gespecialiseerde pluimveebedrijven, tuinbouwbedrijven en varkensbedrijven hebben het grootste aandeel vennootschappen. Gemengde bedrijven opteren zelden voor een vennootschap.

De vervennootschappelijking hangt samen met de schaalgrootte en de schaalverandering van de Vlaamse land- en tuinbouw, de professionalisering van de sector en de stijgende kapitaalsbehoefte voor het uitbaten van een bedrijf. Uit het VLIF-jaarverslag 2015 valt op dat 35% van de weerhouden steunaanvragen ingediend werden door vennootschappen, goed voor 47% van het toegekende bedrag. Het stimuleren van vennootschapsvormen blijft op de agenda staan.

De landbouwers kunnen op steun vanuit de Vlaamse overheid rekenen bij hun bedrijfsvoering. Op vraag van de sector wordt gewerkt aan een duidelijk overzicht van alle Vlaamse ondersteuningsmogelijkheden waar een landbouwer gebruik van kan maken. Hierbij werd vertrokken van alle bestaande subsidiemaatregelen binnen de Vlaamse overheid. Hiervan wordt nagegaan of ze cummuleerbaar zijn met de eigen subsidies vanuit het landbouwbeleid en of ze toegankelijk zijn voor land- en tuinbouwers. De online publicatie van dit overzicht is voorzien voor het najaar van 2016.

Differentiatie is één van de aspecten die moet bekeken worden door individuele landbouwers als ze nadenken over de toekomst van hun bedrijf. Hierbij staat een uitgekiende vermarkting centraal, waarbij wordt ingespeeld op bepaalde behoeften van consumenten die voor dit product met toegevoegde waarde een meerprijs willen betalen. In de varkenshouderij kan er gedifferentieerd worden op basis van ras, voeder, smaak, dierenwelzijn, oorsprong, De markt voor gedifferentieerd Belgisch varkensvlees bestaat uit een mix van kleinschalige initiatieven en grotere (retail)labels. Het aanbod van dit gedifferentieerd varkensvlees wordt (ruw) geschat op 4% van het totaal aantal slachtingen in België (Certus en bio buiten beschouwing gelaten). Belangrijk is de gedeelde verantwoordelijkheid tussen alle schakels: om vraag en aanbod op elkaar af te stemmen is ketensamenwerking nodig, maar ook om te garanderen dat de inspanningen van de varkenshouders vergoed worden.

Ook in de pluimveehouderij is differentiatie een optie. Belplume is de standaard voor de vleeskippen in België. De belangrijkste verschillen tussen de bestaande ketens (met de standaard Belplume en bio als uiteinden van het spectrum) liggen op het vlak van het gebruikte oorsprongsmateriaal dat bepalend is voor de groeisnelheid en voor de leeftijd waarop de dieren geslacht worden, de maximale dichtheid van de dieren en de voeding.

In de loop van het jaar 2015 werden drie visiedagen zuivel georganiseerd om een open dialoog te voeren over de zuivelsector in het postquotumtijdperk. Naar aanleiding van deze visiedagen werd een actieplan zuivel opgesteld. De meeste van deze acties werden reeds voltooid in het afgelopen kalenderjaar. Voor 2017 staat nog een aanpassing van de wetgeving omtrent het AA kwaliteitslabel op til, moet het samenwerkingsprotocol met betrekking tot producenten- en brancheorganisaties tussen de gewesten gefinaliseerd worden en zal ik een nieuwe regionale strategie uitwerken voor het schoolfruit- en schoolmelkprogramma (zie OD3.3)

De fruittelers hebben intussen voor de derde oogst op rij te lijden onder het Russisch embargo. Daar bovenop heeft deze sector bijzonder te lijden gehad onder de aanhoudende regen- en hagelperiodes in het voorjaar. Ik ben eind augustus met de betrokkenen van de fruitsector rond de tafel gaan zitten. Naast de verhoogde inzet op het openen van nieuwe exportmarkten, het prospecteren van die nieuwe exportmarkten en de bijkomende promotie-inspanningen voor de binnen- en buitenlandse markten, blijf ik ook zoeken naar nieuwe marktgerichte variëteiten.

Binnen het onderzoek wordt ook gezocht naar meer duurzame productietechnieken en naar kostenverlagende maatregelen. Het inkomen van de fruitteler wordt immers niet louter bepaald door de prijs, maar ook door de productiekost. De producentenorganisaties die erkend zijn, hebben ook de mogelijkheid om goedgekeurde en lopende operationele programma's bij te sturen en aan te passen aan de acute noden van de sector. Die operationele programma's worden gefinancierd vanuit het Europees landbouwbeleid. In samenspraak met de sector zal ik mee de toekomst van de fruitsector vormgeven door de lijst van de beloftevolle fruitvariëteiten te actualiseren en aan te vullen met nieuwe rassen voor meer diversificatie in de toekomst.

Ook dienen de Vlaamse bedrijven over voldoende informatie te beschikken waar het gaat over begrippen als schaalvergroting. Begin 2016 werden hierover hoorzittingen georganiseerd in het Vlaams parlement. Specialist schetsten een genuanceerd beeld van het fenomeen. Rekenkundige gemiddelden tonen misschien een spectaculaire groei in de verschillende deelsectoren, maar in

werkelijkheid is schaalvergroting een proces van kleine bedrijven die wijken en blijvers die 'organisch' groeien. Het aantal Vlaamse land- en tuinbouwbedrijven dat spectaculair groter wordt, is beperkt. Schaalvergroting is een erg complex proces met veel drijvende en remmende factoren. Daarom heb ik de administratie de opdracht gegeven om de vinger aan de pols te houden, om er over te waken dat alle bedrijfsstrategieën (dus ook korte keten en biolandbouw) maximaal ondersteund worden vanuit mijn beleid.

Europa zet sterk in op het gebruik van financiële instrumenten bij de ESI-fondsen, waaronder PDPO III. Het departement onderzoekt momenteel of het gebruik van financiële instrumenten zoals vandaag voorzien onder de vorm van waarborgregelingen, in de toekomst kan versterkt worden.

Het ILVO heeft het voorbije werkjaar ingezet op onderzoeksprojecten die de duurzame bedrijfsvoering stimuleren, zoals onderzoek naar de groepshuisvesting van zeugen, onderzoek naar de economische impact van het reduceren van antibioticumgebruik ten voordele van beter management in de varkenshouderij, onderzoek naar inzichten in de afweging tussen bedrijfsrisico en financieel risico enzovoort. Specifiek voor de visserijsector werd verder geïnvesteerd in het in kaart brengen van de ecologische, economische en sociale duurzaamheid van onze vloot (VALDUVIS). Ook werd specifiek ingezet op het valoriseren van visafval uit de verwerkende industrie.

OD 1.3 - Een optimaal ondersteuningskader bieden voor een duurzame bedrijfsvorming in Europese context

De landbouwsector blijft geconfronteerd met aanhoudende lage prijzen in diverse sectoren. Er werden dan ook bijzondere inspanningen geleverd om de reguliere en crisissteunbetalingen zo vroeg als mogelijk uit te betalen aan de sector. De gevolgen van het Russisch embargo blijven echter voelbaar. Met name de zuivelsector, de varkenssector en de fruitsector hebben dringend nood aan een Europese aanpak om het tij te keren. Hierover werd dan ook meermaals gediscussieerd binnen de Raad Landbouw. Een eerste stap was de crisisenveloppe (8,2 miljoen euro voor Vlaanderen) die op Europees niveau toegekend werd aan alle lidstaten in september 2015. Deze werd doelgericht ingezet in de varkens- en rundveehouderij en de zuivelsector om zowel de directe cashflow van de landbouwbedrijven te verbeteren als in te zetten op specifieke begeleiding van bedrijven in moeilijkheden. Tegelijk werden ook de marktmaatregelen voor de private opslag van varkensvlees en zuivelproducten en de publieke opslag van mager melkpoeder verdergezet. Een nieuwe stap werd gezet in juli 2016, toen onder meer op mijn aandringen de Europese Commissie een nieuw pakket van 500 miljoen euro aankondigde, voornamelijk voor de aanpak van de problemen in de zuivelsector. Dit pakket is opgesplitst in enerzijds een productiebeperkend systeem met compensatie voor de melkveebedrijven en anderzijds een steunpakket, in te vullen door de lidstaten binnen het Europees kader. Voor het Europees productiebeperkend systeem voor melk heeft mijn administratie tijdens de zomer een nieuwe module gemaakt op het e-loket. Door deze krachtdadige inzet hebben de landbouwers in de eerste periode die liep tot en met 21 september vlot hun dossiers kunnen indienen. In deze eerste ronde zijn 740 dossiers ingediend en dit voor een vooropgestelde daling van iets meer dan 15 miljoen kilogram melk in de periode oktober tot en met december. Voor het tweede deel worden verschillende scenario's uitgewerkt om de Europese crisisenveloppe van 350 miljoen euro te beheren, waarvan het Vlaamse aandeel 6,925 miljoen euro bedraagt. De modaliteiten zullen in de loop van het najaar 2016 worden vastgesteld.

In het kader van de zuivelcrisis en meer bepaald in het kader van de interventie maatregelen voor magere melkpoeder heeft ILVO zijn labo-analyse-capaciteiten moeten versterken om onze Vlaamse zuivelbedrijven een tijdige betaling van de interventiemiddelen voor zuivel te kunnen garanderen. Tot voor kort waren we in Vlaanderen voor de noodzakelijke analyses in het kader van deze interventie maatregelen aangewezen op expertise en analysecapaciteit in het buitenland, door de recente investeringen binnen ILVO, zowel qua infrastructuur als qua personeel, kunnen alle analyses nu in Vlaanderen zelf afgerond worden. In uitvoering van de interventie maatregelen voor openbare opslag van mageremelkpoeder heeft het departement tijdens de periode van augustus 2015 tot september 2016 een hoeveelheid van 26.735 ton mageremelkpoeder opgekocht en opgeslagen. Voor wat betreft particuliere opslag van zuivelproducten geeft het departement momenteel opslagsteun voor 12.590 ton mageremelkpoeder en 2.800 ton boter.

In het kader van de boycot door Rusland zijn extra steunmaatregelen uitgevaardigd. Dit houdt in dat telers extra steun krijgen voor het uit de markt nemen van producten, waaronder appel en peer. Voor de interventie tijdens fase IV, lopende van 8 augustus 2015 tot en met 30 juni 2016, zal in totaal 2.010.750 euro Europese steun uitbetaald worden. Deze regeling is ook verlengd tot 30 juni 2017 (fase V).

Op economisch vlak zal de Brexit de komende jaren mogelijks voor onzekerheid zorgen. De werkelijke impact van de Brexit op de Vlaamse land- en tuinbouwsector is vandaag moeilijk in te schatten. Ik heb het Departement Landbouw en Visserij de opdracht gegeven om een inschatting van de mogelijke impact te maken. Aangezien het onzeker is wat de resultaten zullen zijn van het heronderhandelen van het institutioneel kader tussen de EU en het Verenigd Koninkrijk (VK), zal ik de ontwikkelingen hieromtrent nauw blijven opvolgen.

België heeft een aandeel van 7,4% in de totale Britse import van agrarische producten vanuit de EU en een aandeel van 4,7% in de totale Britse export van agrarische producten naar de EU. In waarden uitgedrukt gaat dat om 3,5 miljard euro voor de import en 979 miljoen euro voor de export. Van alle Belgische agrarische producten die uitgevoerd worden naar het VK, heeft 36% van de exportwaarde betrekking op akkerbouwproducten, 18% op dierlijke producten, 19% op tuinbouwproducten, 19% op overige producten inclusief dranken en 8% op agro-industriële producten. De belangrijkste uitgevoerde versproducten uit de land- en tuinbouw zijn varkens- en kippenvlees, aardbeien en peren. Maar ook de leveringen van groenten en aardappelen aan de verwerkende industrie mogen niet uit het oog verloren worden. Wat betreft dierlijke producten voert het VK voornamelijk zuivelproducten in uit België. Die maken samen met het vers vlees drie vierde uit van de totale exportwaarde naar het VK. Ook varkens- en kippenvlees hebben een belangrijke importwaarde.

Onze visserij wordt sterk gereguleerd vanuit Europa hetgeen belangrijk is aangezien visvangst zich niet beperkt tot de eigen wateren. Historisch is ons land sterk actief in Britse wateren en is onze visserij derhalve sterk onderhevig aan de Brexit. Nagenoeg alle Britse vissers hebben voor de "leave" gekozen om opnieuw meer visrechten te bekomen en minder Europese verplichtingen, denk maar aan de aanlandplicht, om zo een sterke concurrentiële sector op te bouwen. Een VK dat uit de EU stapt betekent niet alleen een destabilisatie van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) maar ook bijkomende onderhandelingen over de verdeling van de visquota tussen het VK en de lidstaten die actief zijn in de Britse wateren.

In het kader van het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) werd de directe inkomenssteun 2014-2020 grondig hervormd. Op basis van het eerste jaar ervaring met de vergroening van het GLB is de Europese Commissie van start gegaan met de peiling naar de knelpunten en resultaten van dit nieuwe concept. Uit de vergroeningsenquête van de Europese Commissie, die hiervoor georganiseerd werd, is gebleken dat de landbouwers de regels te complex vinden en dat er ook impact is op het productiepotentieel. Op basis van het voorgaande heeft de Europese Commissie in de Raad van juni 2016 voorstellen voor vereenvoudiging van de vergroeningseisen gepresenteerd. De voorstellen omvatten een betere omschrijving van de verwachtingen ten aanzien van landschapselementen, minder technische vereisten zonder verlies aan milieuvoordeel en meer flexibiliteit en alternatieven als dit leidt tot een groter milieuvoordeel en bijkomende harmonisatie van voorwaarden. Het is de bedoeling om deze aanpassingen reeds in 2017 in werking te laten treden. Uiterlijk op 31 maart 2017 legt de Europese Commissie een evaluatieverslag voor over de aanleg van Ecologisch Aandachtsgebied (MFK) op van ten minste 5% van het bouwland van landbouwbedrijven met meer dan 15ha bouwland. Dit verslag kan vergezeld zijn van een voorstel om het percentage EAG van 5% naar 7% te verhogen. In het kader van de vereenvoudiging van de regels introduceerde de Europese Commissie op 18 januari 2016 ook een eerlijker en transparanter sanctioneringssysteem voor rechtstreekse betalingen.

Hoewel de GLB beleidsperiode 2014-2020 nu juist op kruissnelheid komt, begint men vanuit diverse hoeken al na te denken over het toekomstige GLB en Meerjarig Financieel Kader (MFK) in termen van een fitness check. In 2016 zal ik peilen naar de strategische visies bij de verschillende stakeholders. In 2017 zal de dialoog geïntensifieerd worden, zodat Vlaanderen goed voorbereid en met een gedragen visie in discussie kan treden in de Europese Raad en andere Europese fora als de discussie effectief wordt opgestart.

Voor het huidige MFK voor de periode 2014-2020, moet de Europese Commissie vóór eind 2016 een evaluatie opstellen, waarbij zij rekening moet houden met de economische situatie en de meest recente macro-economische prognoses. Deze evaluatie is verplicht en dient desgevallend vergezeld te gaan van een wetgevingsvoorstel tot herziening van het MFK. De humanitaire crisis, de interne veiligheid, de moeilijke situatie op de landbouwmarkten (mede ingevolge de Ruslandcrisis), zullen deel uitmaken van de brede evaluatie van de werking van het MFK. De Brexit-problematiek zal nog niet meegenomen kunnen worden omdat nog niet genoeg informatie beschikbaar is.

OD 1.4 - Professionalisering faciliteren door continue aandacht voor vorming, opleiding en advisering

Een goede (bedrijfseconomische en technische) kennis van het eigen bedrijf is onontbeerlijk voor het goed beheer van elk (landbouw)bedrijf. Het LMN, het landbouwmonitoringsnetwerk, dat door het Departement Landbouw en Visserij wordt beheerd, biedt deelnemende land- en tuinbouwers een kwaliteitsvolle bedrijfseconomische boekhouding aan.

De resultaten uit het LMN vormen niet alleen de basis voor een goede vinger aan de pols voor beleidsmakers, maar bieden ook een schat aan interessante informatie voor de actieve land- en tuinbouwers. Daarom wordt deze informatie op verschillende manieren ontsloten voor de geïnteresseerden. Tal van studies bieden (impact)analyses die een verregaand inzicht in specifieke thema's (economisch, structureel, milieu) en deelsectoren aanbieden. Via verschillende barometers volgen we de situatie van de verschillende sectoren van heel dichtbij op. Daarnaast worden ook alle

structurele, economische, sociale en milieugegevens per land- en tuinbouwsector gebundeld en aangeboden op onze website.

‘KRATOS-Raad op Maat’ ging in februari 2016 van start en sindsdien werden reeds 1029 adviesaanvragen ingediend, verdeeld over 9 adviesmodules (ondernemingsplan, bedrijfseconomisch advies, randvoorwaarden, vergroening, biodiversiteit, klimaat, water, bodem en arbeidsveiligheid). De voorbereidingen van de nieuwe overheidsopdracht heb ik intussen ook al laten opstarten zodat er geen lacune zal ontstaan en de advisering kan verdergaan. De inhoud van de 9 bestaande modules wordt verfijnd. Nieuw is dat er een tiende adviesmodule wordt toegevoegd voor advies rond de verwerking van primaire landbouwproducten. Via KRATOS krijgen landbouwbedrijven die niet van de huidige KMO-portefeuille gebruik kunnen maken, op die manier toegang tot technisch advies rond de verwerking van primaire landbouwproducten voor voedingsdoeleinden. Dit advies kan hen ondersteunen bij de thuisverwerking en bij het verbeteren van hun markt- en ketenpositie. De landbouwers krijgen ook de mogelijkheid zich te laten adviseren over de valorisatie van de neven- of reststromen die ontstaan bij de verwerking van primaire landbouwproducten voor voedingsdoeleinden.

Ook de ondersteuning van de werking van Boeren op een Kruispunt zal worden verdergezet. Boeren op een Kruispunt begeleidt sedert 2007 land- en tuinbouwers in nood en heeft als missie hun welzijn te verhogen en nieuwe kansen te creëren, wanneer ze door de vele specifieke uitdagingen hun weg als ondernemer niet (meer) kunnen vinden. In de periode 2007-2015 meldden 1855 bedrijven in moeilijkheden, vooral veehouders, bedrijven in buitenteelten, maar ook glastuinbouwbedrijven, zich aan bij de vzw.

Het is de uitdaging om alle adviesvragers, die zich aanmelden als bedrijf in moeilijkheden, zo spoedig mogelijk te ondersteunen met een bezoek en advies. Boeren op een Kruispunt stelt de laatste jaren vast dat relatieproblemen, scheidingen en generatieproblemen bij de land- en tuinbouwers toenemen. In 2015 was 30% van het aantal aanmeldingen gerelateerd aan relationele problemen binnen een koppel of tussen generaties. Hierdoor is er, naast de begeleiding op gebied van bedrijfseconomische problemen, ook meer nood aan begeleiding op gebied van welzijn. Op basis van de gezinssituatie, de bedrijfssituatie en de actuele problematiek wordt gekeken welke hefboomen er nog kunnen gevonden worden om problemen op te lossen, zoals een ondersteuning en op orde zetten van de sociale en technische administratie of het verbeteren van bestaande activiteiten (specialisatie, schaalvergroting, ...). Naast de persoonlijke begeleiding van gezinnen/bedrijven, voert de vzw sensibilisatie- en preventieacties uit teneinde problemen te voorkomen bij land- en tuinbouwers.

Boeren op een Kruispunt wil de komende jaren blijven investeren in deskundig advies en een slimmer begeleidingstraject om de begeleiding nog effectiever te kunnen maken. Om het welzijn van land- en tuinbouwers in nood in deze tijden van crisis te blijven verzekeren, zal de werking van Boeren op een Kruispunt in 2016 intensief voortgezet worden met dezelfde subsidiëring door de Vlaamse overheid.

Niet alleen Boeren op een Kruispunt heeft een sleutelfunctie inzake preventie en hulpverlening naar bedrijven in moeilijkheden, maar ook andere actoren zijn nauw betrokken. Ik ondersteun de komende jaren dan ook graag projecten zoals ‘Uitzicht door inzicht’ van het Innovatiesteunpunt en

het Landelijk Infopunt voor Vrouwen (Liv), waar vrouwen met al hun financiële en juridische vragen terecht kunnen. Ook het Leaderproject 'Zot van ('t) boeren', dat loopt tot in 2018, heeft als doel de bestaande hulpverlening dichterbij de wereld van land- en tuinbouw te brengen en de land- en tuinbouwers te helpen de bestaande hulpverlening beter te leren kennen. Dit project werkt dan ook op vier fronten: de bespreekbaarheid van problemen verhogen bij land- en tuinbouwers, het vrijwilligersnetwerk rond Boeren op een Kruispunt uitbouwen, de signaalfunctie van erfbetreders activeren en samenwerken met het zorgnetwerk.

OD 1.5 - Blijvend inzetten op ondersteuning van mensen én bedrijven

Risicobeheersinstrumenten kunnen wezenlijk bijdragen aan de ondersteuning van onze landbouwbedrijven in moeilijke tijden. Ik heb een voorstel aan de landbouworganisaties en verzekeringsmaatschappijen voorgelegd om het Vlaamse landbouwrampenfonds gestalte te geven in combinatie met de ondersteuning van een brede weersverzekering. Een aanpassing van de wet van 12 juli 1976 betreffende het herstel van zekere schade veroorzaakt aan private goederen door natuurrampen voor het deel landbouwrampen is aan de orde. Deze wetgeving zal geactualiseerd worden en omgezet worden in een Vlaams decreet en uitvoeringsbesluit.

Intussen zijn ook de nodige voorbereidingen gestart om de aanvragen voor tussenkomst van het landbouwrampenfonds volledig via elektronische weg te laten gebeuren. Hierbij wordt voldoende rekening gehouden met het feit dat er bij algemene rampen ook veel landbouwschade kan zijn en dat deze aangifte ook via de loketfunctie moet kunnen gebeuren.

Vanuit het beleidsdomein Landbouw en Visserij en vanuit ILVO en zijn Food Pilot in het bijzonder wordt maximaal ingezet op het creëren van producten met een hogere toegevoegde waarde in de agro-voedingssector. Ter illustratie van een begeleidingstraject van een KMO-bedrijf dat begeleid werd door de Food Pilot, kan verwezen worden naar de optimalisatie van het productieproces en de transformatie van de bedrijfsvoering voor een KMO-bedrijf dat soepen produceert.

Het probleem waar het bedrijf mee worstelde, was de beperkte houdbaarheid van de soepen. De soepen moesten dagelijks geproduceerd en geleverd worden. De Food Pilot heeft advies verleend met betrekking tot de manier waarop het productieproces aangepast kan worden, met name ter hoogte van het afvullen en het koelen. Vervolgens heeft het bedrijf soep aangemaakt volgens dit aangepast productieproces en werden houdbaarheidstesten uitgevoerd in de Food Pilot. Het resultaat is dat het bedrijf nu soepen bereidt met een houdbaarheid van minimaal 9 dagen en maximaal 17 dagen. Door de langere houdbaarheid kon het aantal productiedagen per week gereduceerd worden van 5 naar 2, wat een efficiëntere bedrijfsvoering op gebied van aanmaak en levering tot gevolg heeft. Andere voorbeelden zijn het begeleiden van een KMO-bedrijf bij de opstart van een nieuwe sapproductielijn op basis van een nieuwe innovatieve perstechnologie voor het persen van appels en peren en de ontwikkeling van een nieuwe productielijn voor langhoudbare shortenings binnen een KMO-bedrijf dat ingrediënten aanlevert voor de bakkerij- en horecasector.

SD 2 FLANDERS AGROFOOD VALLEY WORDT OP DE KAART GEZET IN BINNEN- EN BUITENLAND***OD 2.1 De overheid ondersteunt de export van Vlaamse landbouwproducten.***

Met een totale Belgische uitvoerwaarde van bijna 42 miljard euro en een handelsoverschot van 6 miljard euro, is de agrarische sector een belangrijke handelssector. België behoort tot de top van de wereld voor de export van diverse producten zoals diepvriesgroenten, chocolade, aardappelbereidingen en varkensvlees.

Vanuit de exportwerking van VLAM werd de afgelopen maanden actief aan prospectie gedaan op diverse markten en werden nieuwe promotiecampagnes opgestart in uitvoering van het voor 2016 goedgekeurd promotieprogramma. Er werden 15 voorstellen voor promotiecampagnes bij de Europese Commissie ingediend met het oog op het verwerven van Europese cofinanciering. In het najaar van 2016 zal de Europese Commissie beslissen welke projecten weerhouden worden. Met ingang van 1 januari 2017 zullen de goedgekeurde campagnes dan uitgevoerd worden en dit zal dus vooral extra stimulans zijn voor de exportwerking op nieuwe markten.

De Vlaamse landbouw wordt echter ook sterk getroffen door het Ruslandembargo. Hoewel er diverse alternatieve afzetmarkten werden gevonden voor de weggevalen Russische markt (voor onder andere varkensvlees, appels en peren), heeft het embargo toch een aanzienlijke impact op diverse sectoren. De slechte prijsvorming in de landbouw, mede veroorzaakt door het Russisch embargo, legt al twee jaar een hevige druk op de sectoren. Zo lag de prijs voor varkensvlees in het eerste kwartaal van 2015 bijna een kwart lager dan twee jaar voordien. Voor appels en tomaten lag de prijs respectievelijk 26% en 15% lager.

In de sierteeltsector zijn gesprekken aan de gang over een meer gestructureerde exportwerking door het opstarten van een nieuwe exportgroep. Dit moet toelaten om ook in deze sector efficiënter en resultaatgerichter nieuwe markten te benaderen en exportpromotie te voeren.

Het openen van nieuwe markten is vaak in eerste instantie een kwestie van markttoegang. Gezien de (fyto)sanitaire aspecten hiervan federale materie zijn, onderhoudt VLAM intensieve contacten met het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV).

Ook binnen het lopende SALK worden exportgerichte initiatieven ondersteund via het SALK-project 'Versterken Exportpotentieel Fruit'. De eisen die exportlanden stellen rond de gezondheidsstatus van de fruitteeltgebieden en het fruit dat geëxporteerd wordt, zijn voortdurend in evolutie. Het is absoluut noodzakelijk een wetenschappelijk onderbouwde en economisch haalbare monitoring te hebben van ziekten en plagen. In het bijzonder is de creatie van bacterievuur-vrije zones noodzakelijk om fruit naar bepaalde landen (o.a. China) te kunnen exporteren.

In mei 2016 werd besloten om het commerciële luik van het SALK project aan te passen. De afgelopen jaren heeft India in een recordtempo de weg naar het Belgische hardfruit ontdekt en een hele markt opgebouwd, zij het voornamelijk in appel. De logistieke lijnen tussen onze verschillende exporterende partijen en importeurs in diverse steden in India zijn gelegd en lopen goed. Uit diverse gesprekken met belangrijke actoren op de markt blijkt dat men ook interesse heeft in de peer en daarom zal daar ook extra worden op ingezet.

Om producten te kunnen exporteren moeten sterke garanties geboden worden op sanitair, fytosanitair en voedselveiligheidsvlak. Hiervoor wordt door de bevoegde instanties vaak een beroep gedaan op de expertise binnen ILVO. Zo heeft ILVO bijvoorbeeld belangrijke bijdragen geleverd aan de exportdossiers voor de uitvoer van peren naar China en andere regio's zoals Vietnam, India en Brazilië. Er zullen binnen ILVO investeringen worden gedaan om deze expertise op peil te houden.

OD 2.2 Inzetten op de vermarkting van producten van eigen bodem op eigen bodem, met aandacht voor consumentenvoorkeuren.

'Lekker van bij ons' is en blijft de kernboodschap van de promotie van Vlaamse kwaliteitsvolle en lekkere agrovoedingsproducten van eigen bodem. Momenteel wordt nagegaan hoe de bekendheid van de vernieuwde website kan vergroot worden en het bereik kan uitbreiden.

Ik ondersteun de beslissing van de raad van bestuur van VLAM om volop in te zetten op 'Lekker van bij Ons' als koepelconcept voor de binnenlandse promotie. Hiermee wil men de consument informeren en aanzetten om zich een evenwichtig en gevarieerd voedingspatroon met producten van eigen bodem aan te meten. Sectoroverkoepelend moet dit de hefboom worden van de promotie, waarbij alle sectoren aan bod komen en er een meerwaarde kunnen uit halen. Samenwerken betekent in dit geval meer efficiëntie en een meerwaarde halen uit het bundelen van de krachten. Om dit te bereiken zal VLAM in het voorjaar van 2017 een businessplan opmaken waarin strategie, financiering en operationalisering van het 'Lekker van bij Ons'-concept uitgewerkt worden.

'Voeding om over na te denken' is de titel van het tweejaarlijkse LARA/VIRA dat eind 2016 zal worden voorgesteld. Flanders Agrofood Valley vormt een cluster met als hoekstenen duurzame ontwikkeling, innovatie en multifunctionele bedrijfsvoering. Dezelfde aandacht voor het concept Flanders Agrofood Valley zien we ook in de voorbereidingen voor onze beursdeelname aan Agriflanders (januari 2017), waarbij voeding en innovatie als twee speerpunten naar voor worden geschoven.

OD 2.3 Nichemarkten krijgen de aandacht die ze verdienen.

Op de inspiratienamiddag 'De overheid als partner in lokale voedselstrategieën' in Gent op 23 november 2015 hebben het Vlaams Ruraal Netwerk, de partners van het Strategisch Platform Korte Keten en het Interbestuurlijk Plattelandsoverleg (IPO) de lokale besturen geïnspireerd over hoe ze lokale voedselstrategieën kunnen stimuleren en hiervoor kunnen samenwerken met lokale landbouwbedrijven. Verderwerkend op de aanbevelingen van het IPO in het advies 'Lokale Voedselstrategieën 2.0' is de Raad van Belang opgericht en zullen de gedetecteerde opportuniteiten in verschillende thema- of klankbordgroepen verder opgenomen en in uitvoering gebracht worden.

Om een heldere samenwerking tussen producent en lokale besturen te maximaliseren, richt ik binnen de schoot van de VVSG vanaf 2017 ook een Vlaams Aanspreekpunt Lokale Voedselstrategieën op. Dit aanspreekpunt zal de lokale besturen ondersteunen in de ontwikkeling van een lokale voedselstrategie. Door het bundelen van kennis, het ontsluiten van goede praktijken en het ondersteunen van diverse lokale trajecten hoop ik dat dit thema ook op dat niveau aan belang wint. Het aanspreekpunt zal hiervoor nauw samenwerken met de Vlaamse overheid, de

provincies en tal van organisaties actief in het thema, zoals het Steunpunt Hoeveproducten. Op deze manier worden de diverse expertises samengebracht en worden ook deuren geopend naar bredere netwerken.

Naast het algemeen jaarprogramma waarbij specifieke aandacht gegeven wordt aan niche-, streek- en biologische producten, heeft VLAM een Europees programmavoorstel ingediend om onze Europees erkende streekproducten nog meer in de verf te zetten. De website www.rechtvanbijdeboer.be, blijft ook een referentiepunt voor consumenten van lokale producten.

Ook insecten bieden mogelijks qua voeder-, voeding- en mestverwerkingstoepassingen belangrijke opportuniteiten voor de land- en tuinbouwsector. Om tegemoet te komen aan de nood aan een duidelijk kader en een gezamenlijk platform met betrekking tot insectenteelt, richtte ik in het najaar 2015 een strategisch platform insecten op. Dit platform is intussen volop in werking en komt op regelmatige basis samen. Verschillende knelpunten werden opgelijst en bepaalde lacunes in wetgeving, zoals de reglementering rond het gebruik van het restsubstraat na insectenteelt, werden al aangepakt. In het najaar 2016 zal voor het eerst een stakeholdersmeeting worden georganiseerd voor alle geïnteresseerden binnen de keten.

Via de nieuwe PDPO III-maatregel 'steun voor ontwikkeling van kleine landbouwondernemingen' kunnen kleine ondernemingen die omschakelen naar biologische landbouw, korte keten of een nieuwe/zeldzame landbouwproductie, aanspraak maken op een steunbedrag van 7.000 tot 15.000 euro. Vanaf januari 2016 konden aanvragen voor steun ingediend worden. Sindsdien zijn er 8 aanvragen ingediend die allemaal geselecteerd werden. Er waren drie aanvragen voor de omschakeling naar biologische productiemethoden, drie voor de teelt van zeldzame of nieuwe landbouwproducties en twee voor de verkoop via de korte keten. Er is ruimte voor meer aanvragen. Het gering aantal aanvragen houdt mogelijk verband met het feit dat de nieuwe maatregel zijn weg naar de doelgroep nog moet vinden. Niettemin zijn de projecten die zijn ingediend waardevol en divers, wat de waarde van deze maatregel aantoonst. Het kan het laatste duwtje zijn dat een landbouwer nodig heeft om zich in één van de drie trajecten te begeven.

OD 2.4 De biologische productie in Vlaanderen blijft groeien.

Het Strategisch plan biologische landbouw 2014-2017 werd het voorbije jaar verder uitgevoerd. Dit plan beoogt de groei van de biologische landbouw en pakt dit sectorbreed aan. Daarnaast wordt met het vergroten van de kennis van de keten en een marktgerichte aanpak de ketenwerking geoptimaliseerd. De biologische landbouw fungeert als incubator voor verduurzaming en innovatie. Om dit te realiseren, zijn er onder andere de biohectaresteen, de ondersteuning van projecten zoals 'Bio zoekt Boer' en 'Bio zoekt Keten' en de promotiecampagnes van VLAM.

De jaren 2016 en 2017 staan in het teken van de aanloop naar het nieuw strategisch plan dat start in 2018. In 2017 worden workshops ingericht waarin alle stakeholders hun input kunnen geven met betrekking tot de prioriteiten inzake biologische landbouw van de volgende jaren. Zo zal het plan kunnen rekenen op maximale gedragenheid.

In de laatste twee jaren van het huidig strategisch plan zet ik ook in op bewustwording creëren in land- en tuinbouwonderwijs rond biologische landbouw. Concreet organiseert het Departement

Landbouw en Visserij samen met enkele andere betrokken partners in oktober een netwerkdag voor personeel uit het secundair land- en tuinbouwonderwijs.

De herziening van de Europese regelgeving over biologische productie wordt vanuit Vlaanderen op de voet gevolgd. Hoe de vernieuwde regels er zullen uitzien en welke impact deze zullen hebben op de biologische productie in Vlaanderen, zal pas duidelijk worden wanneer er een definitieve goedkeuring is en wanneer de gedelegeerde en uitvoeringshandelingen verder uitgewerkt zullen worden. In 2016 heb ik samen met de sector een regeling uitgewerkt om de omschakeling naar biologische melkveehouderij te versnellen. Zo werd de omschakeltermijn voor melkproductie verkort naar zes maanden. Dit heeft direct impact gehad door de omschakeling van een tiental gangbare melkveehouders. We hopen via de projecten 'Bio zoekt Boer' ook in andere sectoren een aantal grootschalige landbouwers te kunnen ondersteunen om om te schakelen.

Kennisontwikkeling en -uitwisseling is essentieel voor de kwalitatieve groei van de bio-sector. Verschillende coördinatiestructuren, met name Netwerk Onderzoek Biologische Landbouw en Voeding (NOBL), Coördinatie Centrum Biologische Teelt (CCBT) en bio-bedrijfsnetwerken, werden binnen het kader van het strategisch plan opgericht en ondersteund om die kennisdoelstelling te realiseren. Met het CCBT-praktijkonderzoeksbudget, de Vlaamse bio-oproep en de deelname aan het Europese *Core Organic* zorg ik ook voor de nodige financiële middelen. Ik heb de opdracht gegeven om na te gaan of die financiering ervoor zorgt dat de kennisvragen die biologische landbouwers hebben op een efficiënte wijze een antwoord krijgen. Afhankelijk van de analysesresultaten zal ik, zeker met het oog op het nieuw strategisch plan, waar nodig het huidige bio-kennissysteem bijsturen.

Binnen het ILVO-onderzoek blijft ook heel wat aandacht gaan naar biolandbouw. Het ILVO beschikt daarvoor zelf over enkele hectares landbouwgrond die geaccrediteerd zijn overeenkomstig de bio-wetgeving. Zo wordt onderzoek verricht naar nieuwe machines in de biolandbouw en naar agro-ecologisch nuttige gewassen.

SD 3 DE AGROFOOD KETEN STAAT STERK IN VLAANDEREN

OD 3.1 Duurzaamheid is een verhaal van de ganse keten.

Ik blijf op Europees niveau pleiten voor meer en effectievere maatregelen om vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen door de ketenwerking te verbeteren. Producenten- en brancheorganisaties dienen de positie van de landbouwers te versterken. Op Vlaams niveau werden intussen twee aanvragen voor een erkenning van een producentenorganisatie in respectievelijk de zuivel- en de varkenssector ingediend en één erkenning voor een brancheorganisatie in de vlassector. Om de producenten maximaal te ondersteunen bij deze nieuwe initiatieven, zal er nog dit jaar een leidraad beschikbaar gesteld worden over hoe producenten- en brancheorganisaties dienen om te gaan met de mededingingsregels.

De projectoproep opstartsteun voor producentenorganisaties werd voorbereid. Deze opstartsteun wordt toegekend aan de geselecteerde organisaties gedurende vijf jaar na erkenning van de organisatie als producentenorganisatie. Het steunbedrag wordt bepaald in functie van de omzet van de organisatie en heeft een maximum van 30.000 euro per jaar. Er wordt in totaal 1 miljoen euro budget voorzien voor deze maatregel. Het doel van deze maatregel is een versterking van de

onderhandelingsmacht van de producenten in de keten. Daarnaast willen we via deze PDPO III-maatregel de relatie tussen de producenten en de andere schakels in de agrovoedingsketen versterken. De eerste resultaten hiervan worden verwacht in het najaar 2016.

In 2016 werd een tweede oproep georganiseerd voor de organisatie van action labs in het kader van het transformatieproject van het landbouw- en voedingssysteem: de voedingsketen verduurzaamt. Deze action labs zijn pilootprojecten die de transformatie van de voedingsketen een duw in de rug moeten geven. Met ILVO als facilitator werd het afgelopen jaar verder gewerkt aan het transformatieproject 'de voedingsketen verduurzaamt' met als partners Boerenbond, ABS, Fevia Vlaanderen, Bemefa, Unizo en Comeos Vlaanderen. Onder meer dank zij een extra subsidie van 100.000 euro werden vijf experimentele projecten opgestart om de voedingsketen te inspireren in de zoektocht naar duurzaamheid. Het gaat om volgende projecten:

- 'Een Vlaamse trots: kip met een meerwaarde'; een project dat als doel heeft een vleeskip met meerwaarde te creëren als symbool van levend erfgoed;
- Ontwikkeling van een biologische keten voor bakgranen in Vlaanderen;
- Voedseloverschotten systematisch naar menselijke consumptie kanaliseren; Samenwerking tussen vzw Komosie en Carrefour om voedseloverschotten van verse en verwerkte producten weg te schenken;
- Fishlab: het maken van een visburger op basis van de bijvangst in de visserij (rode poon en steenbolk);
- Antibioticavrije varkensproductie, dit project onderzoekt of het mogelijk is om onder praktijkomstandigheden antibioticavrije tomen op te kweken. Daarnaast wordt in het project ook nagegaan of specifiek anticiotiacavrij varkensvlees in de markt gezet kan worden.

In 2017 zal het transformatieproject als geheel verder wetenschappelijk ondersteund worden vanuit het ILVO.

OD 3.2 Transparantie over prijzen in de keten creëren, zorgt voor vertrouwen.

Om de sector te stimuleren goed onderbouwde en doordachte bedrijfskeuzes te maken, wordt momenteel gewerkt aan een herschikking van de prijs- en marktinformatie op de website van het Departement Landbouw en Visserij. Het opzet bestaat erin de transparantie rond de binnenlandse en Europese prijzen te verhogen. Recent werden de beschikbare data per sector reeds gecentraliseerd in de nieuwe rubriek 'Actuele prijs- en marktinformatie'. Samen met de lancering van de nieuwe rubriek werd een gerichte communicatie-actie gevoerd om deze rubriek beter bekend te maken bij de landbouwers en sectororganisaties. In een later stadium zal worden nagegaan welke noden er bestaan binnen de landbouwsector om de al gepubliceerde markt- en prijsinformatie, in de mate van het mogelijke, verder uit te breiden.

Binnen de vleessector is een correct warm karkasgewicht essentieel voor de transparantie inzake prijsstelling. De verplichte afgeschermdede registratie van het warme karkasgewicht op de slachtlijn, zoals die wetgevend in 2016 werd ingevoerd, gekoppeld aan de classificatie van het volledige karkas, zullen de vleesproducenten meer vertrouwen geven en een beter beeld weergeven van de geproduceerde kwaliteit. Het is de bedoeling om dit vertrouwen verder te ondersteunen door het uitwerken van een gericht toezicht op die correcte afgeschermdede registratie van het warme karkasgewicht, zowel bij runderen als bij varkens.

Voor de varkenssector heb ik een extra budget ter beschikking gesteld aan de erkende producentenorganisatie VPOV voor een driejarig project rond marktkennis, marktinformatie en marktintelligentie. Dit budget zal VPOV toelaten om op regelmatige basis via nieuwsbrieven alle varkenshouders te informeren over belangrijke marktparameters (prijzen, slachtingen, productiegegevens, termijnmarkten,...) en de vooruitzichten voor de varkensmarkt. Daarnaast engageert VPOV zich ook om data die vandaag nog niet vlot beschikbaar zijn voor alle varkenshouders (actuele KI-gegevens, overzichten uit sanitel enzovoort) te ontsluiten en op geregelde tijdstippen te publiceren.

OD 3.3 Ondersteunen van de agrovoedingssector in zijn geheel.

In het kader van de vernieuwing van de beleidsorganen tegen medio 2017 bekijkt VLAM de mogelijkheden van samenwerking met diverse schakels uit de keten van de agrovoeding, zoals horeca, bier, vleeswaren en andere verwerkte producten.

De Food Pilot in Melle is sinds eind 2011 gelanceerd als applicatie- en analysecentrum dat agrovoedingsbedrijven helpt bij het verbeteren van hun producten en processen en bij 'trouble shooting'. Food Pilot is een initiatief van Flanders Food en ILVO, dat werkt als een loket op maat van de vraag vanuit de agrofoodsector. In 2015 werden 353 piloottesten voor 104 verschillende bedrijven uitgevoerd. 30% van de bedrijven waren KMO's, 53% grote ondernemingen, 8% landbouwbedrijven en 10% van de opdrachten waren voor kennisinstellingen. De bedrijven kwamen uit verschillende sectoren, zoals ingrediënten (17%), zuivel (16%), groenten en fruit (15%), consultancy (13%), vlees en vis (10%), confiserie en dranken (6%) en andere sectoren. Naast piloottesten werden aan de voedingssector ook 7.600 analyses geleverd en minstens evenveel gratis mondelinge adviezen om innovaties te ondersteunen.

Om de Food Pilot maximaal up-to-date te houden, werd recent een EFRO-project ingediend om het renoveren van een lokaal mogelijk te maken waardoor bedrijven de kans krijgen om eerste commerciële producties in de Food Pilot uit te voeren en nieuwe innoverende drooginstallaties te plaatsen.

ILVO ondersteunt ook Flanders Food en Fevia Vlaanderen bij de uitwerking van een door het beleidsdomein Wetenschappen ondersteunde speerpuntcluster voor de agro-voedingssector.

Vanaf het schooljaar 2017-2018 is er een nieuw Europees kader waarbij de twee afzonderlijk bestaande systemen voor schoolfruit en -melk geïntegreerd worden in één systeem. Deze integratie heeft tot doel om de beide systemen aantrekkelijker en administratief eenvoudiger te maken, om op deze manier aan te zetten tot gezonde voeding bij kinderen en de betrokken landbouwproducten te promoten. De Vlaamse invulling van dit systeem zal ten volle voorbereid worden in het schooljaar 2016-2017, waarbij via coördinatie door het Departement Landbouw en Visserij nauw samengewerkt wordt met de departementen Welzijn en Onderwijs, VIGEZ en VLAM. Ieder kan vanuit zijn expertise inbreng doen om een succesvolle Vlaamse strategie uit te werken. Daarnaast wordt ingezet op een gebruiksvriendelijke IT toepassing, zodat scholen minimale administratieve lasten ondervinden indien zij wensen deel te nemen.

Vanuit het beleidsdomein landbouw en visserij werken we mee aan het in praktijk brengen van de conclusies van de gezondheidsconferentie preventie, die in december 2016 doorgaat. Het idee dat

gezondheid beïnvloed wordt door factoren buiten de gezondheidszorg, zoals publieke ruimte, huisvesting, werkomgeving, schoolomgeving en dergelijke), wordt breed gedragen. 'Health in All Policies' is een aanpak die o.a. door de WHO wordt gepromoot om het preventieve gezondheidsbeleid over beleidsdomeinen en -niveaus heen te helpen realiseren. Dit principe is als 'facettenbeleid' ook opgenomen in het decreet van 21 november 2003 betreffende het preventieve gezondheidsbeleid en ingeschreven in 'Visie 2050: een langetermijnstrategie voor Vlaanderen'. In de aanloop naar de gezondheidsconferentie bekijk ik samen met de Vlaamse minister voor Volksgezondheid waar kansen liggen en hoe we die, rekening houdend met eventuele sectorspecifieke randvoorwaarden, kunnen vertalen naar gezamenlijke acties.

SD 4 FLANDERS AGROFOOD VALLEY HOUDT REKENING MET ZIJN OMGEVING

OD 4.1 Uitdagingen voortkomend uit andere beleidsdomeinen worden opgevolgd, want deze vormen mee de landbouw van morgen

Op 19 april 2016 vond de eerste Vlaamse klimaattop plaats. Met deze Vlaamse klimaatop wil de Vlaamse Regering een antwoord bieden op het klimaatakkoord van Parijs via de voorbereiding van het Vlaams Klimaatbeleidsplan 2021-2030 en de Klimaatvisie 2050. Deze zullen de basis vormen voor een geïntegreerd Vlaams klimaatbeleid dat ons in staat stelt om de reductiedoelstellingen te halen en de transitie naar een koolstofarme economie te bewerkstelligen. De Vlaamse Regering wil tot een breed gedragen Vlaams actieplan komen via rondetafels. Met de brede land- en tuinbouwsector en andere geïntegreerde stakeholders heb ik twee rondetafels georganiseerd. Ik zoek hier in overleg met de sector en de wetenschappelijke experts naar haalbare en werkbare acties, zowel op korte, middellange als lange termijn. Hierbij gaan we ook met de betrokken sectoren engagementen aan om deze in de praktijk om te zetten. Om het potentieel van de acties wetenschappelijk te onderbouwen werden ook twee studies uitgevoerd.

Voor erosiebestrijding werden in 2016 de GLB-randvoorwaarden bijgesteld om een evenwicht te bereiken tussen effectiviteit en praktische uitvoerbaarheid van de verplichtingen. De focus ligt op brongerichte maatregelen, maar nu zijn er ook effectgerichte maatregelen zoals grasbufferstroken opgenomen. De uitvoering, de resultaten en de doelmatigheid van de bijgestuurde GLB-randvoorwaarden erosie worden vanaf 2016 gemonitord. De eerste resultaten zullen in 2017 gerapporteerd worden en de maatregelen worden desgevallend bijgesteld.

Via het tweede actieplan alternatieve eiwitbronnen blijf ik mij samen met de diervoedersector inzetten om onze afhankelijkheid van de import van eiwitrijke producten te verlagen. De geplande acties hebben ook positieve effecten voor het realiseren van andere beleidsdoelstellingen, onder andere op het vlak van klimaat en het verminderen van voedselverliezen. Het telen van eiwitgewassen vereist immers minder input van kustmeststikstof en draagt bij aan de opslag van koolstof in de bodem. En indien het opzet om marktoverschotten van groenten en fruit te verwerken tot grondstof voor veevoeder slaagt, dan kan dat de verspilling van voedsel helpen verminderen.

Het raakvlak tussen landbouw en natuur is binnen de speciale beschermingszones in Vlaanderen erg groot als het gaat over de realisatie van de Europese instandhoudingsdoelstellingen (IHD) voor natuur. Er wordt dan ook gestreefd naar een constructieve samenwerking tussen beide sectoren. Ook aan het flankerend beleid voor de zogenaamde rode bedrijven in het kader van de Europese instandhoudingsdoelstellingen, werk ik verder. Ook buiten de speciale beschermingszones is er

natuurlijk een raakvlak tussen landbouw en natuur. Via maatregelen zoals beheerovereenkomsten en agromilieumaatregelen of via inrichtingsprojecten wordt die relatie ondersteund. Daarnaast werken de landbouw en leefmilieu administratie ook jaarlijks samen aan een specifieke projectoproep die gericht is op draagvlakverbreding tussen landbouw en natuur.

Ook via demonstratieprojecten wordt ingespeeld op de realisatie van de Europese leefmilieudoelstellingen. Het project Goed GeRUND is in 2016 afgelopen, het project GoedGePAST loopt van 2016 tot en met 2018. Bovendien worden er ook twee operationele groepen ondersteund vanuit het landbouwbeleid, met name: 'Haalbaarheid van het opstellen van een bedrijfsstikstofbalans op een melkveebedrijf met het ook op het reduceren van ammoniakemissies' en 'VleesVEEPAS – Emissiebeperking door goede praktijk bedrijfsvoering vleesvee'.

PDPO II heeft de milieu- en klimaatprestaties van de landbouw verbeterd, zo blijkt uit de ex post evaluatie. Zowel de stikstofinput als het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, het water- en energiegebruik, de ammoniak- en broeikasgasemissies en de geurhinder werden gereduceerd dankzij onder andere de agromilieumaatregelen, bebossing en investeringssteun. PDPO II heeft de productie en het gebruik van hernieuwbare energie door landbouwbedrijven gestimuleerd. Bovendien realiseerde PDPO II via een aantal agromilieumaatregelen een reductie van bodemverlies door erosie.

We evolueren naar een meer verdichte stedenbouw, waarbij tegelijkertijd een verduurzaming van de leefomgeving wordt nagestreefd (parken, straten, huizen met nieuwe bouwtechnieken, ...). Daarbij geldt als uitgangsprincipe dat groen pas echt opbrengt als zowel de aanleg als het onderhoud doordacht gebeuren (kwaliteitsnormen, plantenkeuze, ...). Het staat vast dat we, zowel op vlak van het onderzoek, de sierteeltproductie als groenaanleg en –onderhoud, in Vlaanderen over de kennis en de kwaliteitsvolle producten beschikken om deze toekomstige uitdaging aan te gaan. De know-how en het potentieel voor de realisatie van meer openbaar en privaat "Groen in de stad" is sterk aanwezig bij de verschillende schakels in de keten: de onderzoeksinstellingen, de leveranciers van groene producten en de aanleggers en onderhouders van het groen. In de praktijk merken we echter nog een aantal hiaten en zit de kennis misschien nog te veel versnipperd. In het Witboek voor het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen pleit ik voor de invoering van een groennorm voor stadsontwikkelingsprojecten en nieuwe woonwijken of verkavelingen met het oog op het realiseren van voldoende duurzaam groen. Dit betreft niet alleen sierteelt maar kan ook gelinkt worden aan ander groen zoals bijvoorbeeld stadsrandbossen, stedelijke plantsoenen of stadsgroen. Op deze manier worden openbare besturen en ontwikkelaars gestimuleerd om actief na te denken en te werken aan een duurzame groenvoorziening.

OD 4.2 Het VLIF bestendigt zijn rol als motor van de duurzame investeringen in land- en tuinbouw.

Uit de ex post-evaluatie van PDPO II blijkt ook dat VLIF-investeringssteun op verschillende vlakken de duurzaamheid van de landbouwbedrijven heeft gestimuleerd. Bepaalde investeringstypes leidden tot een reductie van het water- en energiegebruik van de bedrijven, een vermindering van de ammoniak- en broeikasgasemissies, een afname van de geurhinder en een toename van de productie en het gebruik van hernieuwbare energie op bedrijfsniveau. De diversificatie-

investerings bleken een positief effect te hebben op de economische prestaties van de bedrijven (omzet, bruto toegevoegde waarde, landbouwinkomen). Ook steun voor structurele investeringen had een positief bedrijfseconomisch effect.

In 2015 konden de landbouwers voor het eerst VLIF-steun aanvragen in het kader van het derde Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling (PDPO III). Uit de analyse van de ingediende aanvragen voor investeringssteun blijkt de verminderde investeringsbereidheid in sommige deelsectoren, alhoewel er binnen de globale landbouwsector wel nog investeringsbereidheid is. Voornamelijk de investeringen met een hogere score voor duurzaamheid en de investeringen uitgevoerd door jonge landbouwers, werden geselecteerd voor subsidiëring. Hierdoor draagt het VLIF bij aan een duurzame landbouw en moedigt het de generatiewissel binnen de landbouw aan.

Wat betreft de vestigingssteun werden er in 2015 153 aanvragen geselecteerd. Opvallend is de terugval van het aantal vestigingen via overname van aandelen. Waar voorheen de helft van de overnames onder die vorm gebeurde, is dit thans nog een derde. Blijkbaar wordt bij de generatiewissel nu minder gekozen voor vennootschapsvorming.

In 2016 is ook de VLIF-steun voor niet-productieve investeringen van start gegaan. Hierdoor kunnen investeringen in erosiedammen, kleine landschapselementen, poelen, holle wegen of kleinschalige waterinfrastructuur volledig ondersteund worden.

In 2016 werden verschillende overlegmomenten georganiseerd met de sector om na te gaan hoe het specifieke budget voor de agrovoedingssector voor het flankerend beleid kilometerheffing het meest optimaal ingezet kan worden. Een studierapport over de impact van de kilometerheffing voor de verschillende deelsectoren was de basis voor het overleg met de sector. Daaruit bleek dat de meest efficiënte manier om het budget van de kilometerheffing in te zetten is om via de bestaande maatregelen binnen het VLIF te werken. Vanaf januari 2017 zal een aantal investeringstypes die geïdentificeerd werden als investeringen die een milderend effect hebben op de kilometerheffing, aan 30% ondersteund worden via de VLIF-maatregel 'investerings op land- en tuinbouwbedrijven'. Vanaf 2018 zal ook de VLIF-maatregel investeringen in de agrovoedingssector tot verhoging van de toegevoegde waarde, de kwaliteit en de voedselveiligheid van landbouwproducten ingezet worden in het kader van het flankerend beleid kilometerheffing.

OD 4.3 Zowel ondersteunend en flankerend beleid als onderzoek sturen mee in de juiste richting.

Via de PDPO-maatregel Europese Innovatie Partnerschappen (EIP) speel ik in op de sterke groei van de wereldwijde vraag naar voedsel en biomassa. Deze partnerschappen dragen hieraan bij door een verbeterde productiviteit en efficiëntie van de landbouw en door tegelijkertijd te waken over een duurzaam beheer van de natuurlijke hulpbronnen en de milieueffecten. In 2016 richtte de EIP-oproep in Vlaanderen zich onder meer naar operationele groepen die rond de Instandhoudingsdoelstellingen en de Programmatische Aanpak Stikstof werken. In een operationele groep organiseren land- en tuinbouwers, adviseurs, onderzoekers, ondernemers en/of andere actoren zich rond een bepaald vraagstuk, zoeken ze een oplossing en werken ze samen aan concrete innovaties. Operationele groepen voeren projecten uit gericht op het testen en toepassen van innovatieve praktijken, technologieën, processen en producten met als doel het versterken van de

link tussen onderzoek en praktijk. Hiervoor werd 150.000 euro vrij gemaakt voor vijf operationele groepen waarvan er twee werken rond IHD-PAS.

In het najaar zal ik ook de demonstratieprojecten selecteren voor ondersteuning binnen de oproep met als thema's alternatieve verdienmodellen, smart farming en klimaatmitigatie.

In haar Visie 2050 zet de Vlaamse Regering volop in op de transitie naar een circulaire economie, als een van de zeven transitieprioriteiten: "In de circulaire economie gaan we efficiënter om met grondstoffen, materialen, energie, water, ruimte en voedsel door kringlopen slim te sluiten. Natuurlijke hulpbronnen worden zo veel mogelijk hergebruikt (...) De circulaire economie brengt nieuwe innovatiekansen met zich mee, onder meer in het productontwerp, de maakindustrie, de dienstverlening en de businessmodellen, maar ook in de landbouw en voeding en de waterintensieve sectoren. Het biedt veel kansen voor ondernemers door meer ketensamenwerking, minder grondstoffenverbruik en afval, toegang tot nieuwe grondstoffen uit afval en het internationaal valoriseren van Vlaamse expertise."

Voor de land- en tuinbouwsector is het principe van gesloten kringlopen natuurlijk niet nieuw. Natuurlijke kringlopen staan er al van oudsher centraal: water, nutriënten, bodem zijn sleutelfactoren voor de productie. Er zijn drie modellen waarbij het circulaire kan ge(her)introduceerd worden in de landbouw en die kansen bieden voor diversificatie van het landbouwincome, risicospreiding, milieuwinsten en sociale impact. Bij het eerste model, het kringloopbedrijfsmodel, wordt getracht zoveel mogelijk de kringloop te sluiten op het landbouwbedrijf (of soms met enkele naburige landbouwers). De focus blijft hierbij liggen op voedselproductie. Het tweede model is het verwaardingsmodel, waarbij het landbouwbedrijf nog steeds focust op voedselproductie, maar waarbij het een schakel wordt in sectoroverschrijdende ketens als leverancier van grondstoffen. Bij dit model belanden we in het verhaal van de bio-economie. Een derde en laatste model is het multi-actor- en multifunctioneel landbouwmodel, waarbij het landbouwbedrijf een schakel wordt in een circulaire (verstedelijkte) omgeving en verschillende functies vervult naast voedselproductie. Bovendien wordt er samengewerkt met verschillende actoren (burgers, NGO's, lokale besturen, ...), ook voor voedselproductie.

Ik zie hier en daar kiemen voor circulair denken en handelen in de Vlaamse land- en tuinbouw, maar om die kiemen tot volle bloei te laten komen, wil ik werken aan de juiste randvoorwaarden waarbinnen landbouwbedrijven zelf hun strategie kunnen uittekenen. Ik denk hierbij aan het stimuleren van innovatie en kennisuitwisseling en het faciliteren van samenwerking in alle mogelijke vormen. Deze kunnen meegenomen worden in de verder uitwerking van een roadmap Circulaire Economie.

Het Vlaamse bijenprogramma is op 1 augustus 2016 van start gegaan voor de komende drie jaar en de helft van het benodigde budget wordt gefinancierd vanuit de Europese Unie. Dit ambitieus programma werd in nauw overleg met de Vlaamse bijenteeltorganisaties uitgewerkt. Het prioritaire doel is het terugdringen van de bijensterfte. Dit willen wij bewerkstelligen door enerzijds het ontwikkelen en propageren van betere imkertechnieken, die stress-luw zijn en een betere controle op de Varroase toelaten, en anderzijds een wetenschappelijk onderbouwde selectiewerking om zo een bijenpopulatie te bekomen met grotere weerbaarheid, aangepast aan onze lokale omgevingsomstandigheden. Het programma zet daarnaast in op kwaliteitszorg, gebaseerd op steekproefsgewijze analyses van de diverse kenmerken van de lokaal geproduceerde honing. Dit

moet leiden tot een kwaliteitslabel. Een website applicatie wordt uitgewerkt om de vraag en het aanbod van bijenvolken voor bestuivingsdiensten te verenigen. Een laatste actiepoint is het samenwerken met instanties gespecialiseerd in het toegepast onderzoek op gebied van de bijenteelt en de bijenteeltproducten, wat van belang is om de impact van de geleverde inspanningen te doorgronden.

OD 4.4 Exploreren van duurzame alternatieven in de visserij.

Het Convenant “Visserij verduurzaamt” in uitvoering van Vistraject heeft een nieuwe wending gebracht in de beleidsvoorbereiding met betrekking tot de verduurzaming van de Vlaamse visserij door een unieke vorm van co-creatie sector-overheid met participatie van de partners van het Convenant. Hier vinden thema’s als management rederij, verjonging, quotabeleid, recreatieve visserij, opleiding, ... een plaats op de agenda van een of meerdere werkgroepen, krijgen innovatieve projecten een draagvlak en wordt kennis gedeeld naast de inbreng van nieuwe inzichten.

Het Convenant voorziet ook in een jaarlijkse klankbordgroep met een brede groep van geïnteresseerde stakeholders. Er werd intussen ook een brochure over de subsidiemogelijkheden vanuit het Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij (EFMZV) en het Financieringsinstrument voor de Vlaamse visserij- en aquacultuursector (FIVA) uitgewerkt. In samenwerking met de provincie West-Vlaanderen is een programmacoördinator aangesteld om dit steunprogramma te promoten. Naast het ontwikkelen van de website Aquacultuur Vlaanderen worden de eerste stappen gezet om ook voor visserij een website te ontwikkelen waar een maximum aan informatie beschikbaar wordt gesteld.

Het ILVO heeft aan boord van zowel onderzoeks- als commerciële vaartuigen onderzoek gedaan naar het verbeteren van de selectiviteit van vistuig, met het oog op de aanlandingsverplichting. Het grootmazig ontsnappingspaneel is hiervan een succesvol voorbeeld dat heeft toegelaten om de de minimis toe te passen voor tong in de Noordzee; een technische maatregel die trouwens is overgenomen door de Nederlandse vloot.

Hoe duurzaam is de vis die gevangen wordt door de Vlaamse vloot? Hebben de inspanningen die vissers leveren om duurzamer te vissen effect? Om te kunnen antwoorden op die vragen, heeft ILVO een meetinstrument voor duurzaamheid in de visserijsector ontwikkeld: VALDUVIS. De methodiek werd ontwikkeld in nauw overleg met de sector en visualiseert de ecologische, sociale en economische duurzaamheid van de Vlaamse vloot als een duurzaamheidsster. VALDUVIS is vernieuwend omdat het objectief, genuanceerd, gedetailleerd, transparant en vooral niet commercieel is. Daardoor kunnen duurzaamheidsbepalingen worden uitgevoerd op verschillende indicatoren en kunnen vooral verbeteringen qua duurzaamheid helder en objectief worden aangetoond. Het systeem staat op punt en het is nu aan de sector om ermee aan de slag te gaan als een leidraad en een stimulans voor verdere innovatie op weg naar duurzaamheid.

Bij elektrisch vissen wordt het schrikeffect van kettingen of klossen grotendeels vervangen voor elektrische stimulatie met behulp van elektroden. Dit resulteert in een vermindering van bijvangst, bodemimpact en brandstofverbruik. Eén van de doelstellingen van het TECHVIS-project is de techniek nu verder op punt te stellen voor de pulsvisserij op garnalen. Het streefdoel hierbij is om te komen tot een hydrodynamisch gestroomlijnd vistuig, waarbij de modulaire elektronica weggewerkt

zit in een vleugelvormig profiel. Dit als alternatief voor de gewone korrestok met opbouwgenerator. Ondertussen beschikt ILVO over een prototype dat uitvoerig getest wordt.

De lage aantrekkelijkheid van de visserijsector als werkgever, voornamelijk voor jongeren, blijft een belangrijk probleem. De subwerkgroep 'Scholing en opleiding' binnen de werkgroep 'Kust' van het Convenant werd opgericht om deze problematiek te bespreken. Enerzijds is er de ouderdom van de vaartuigen waarbij toch wel wat ingeboet wordt op comfort en anderzijds is er de lange opleiding tot het bekomen van een schippersdiploma. Dit laatste wordt financieel gesteund door het 'Fonds voor Scheepsjongeren'. De hogere winstmarges die we vandaag kennen, door de stijging van de visprijs en de daling van de brandstofprijs, kunnen de instroom van jongeren bevorderen, gezien het gunstig verloningsbeleid dat kan gevoerd worden. Ten slotte kunnen de gemaakte investeringen in veiligheid en comfort aan boord de concurrentie vanuit andere tewerkstellingsvormen verminderen.

De beschikbare gegevens met betrekking tot de Belgische industrie voor de verwerking van vis, schaal- en weekdieren waren tot 2015 beperkt. ILVO ontwikkelde een nieuwe aanpak waarbij diverse bronnen werden geconsulteerd zoals het FAVV, de Kruispuntbank van Ondernemingen en de Nationale Bank van België. Deze resultaten werden aangevuld met informatie uit enquêtes en interviews. De eerste resultaten van deze aanpak zijn nu beschikbaar. Uit de resultaten blijkt dat de visverwerkende industrie toch ook sterk afhankelijk is van invoer. In 2015 werd 280.000 ton geïmporteerd, waarvan 35% schaaldieren, 21% verse vis, 22% bevroren vis en 18% als verwerkt product. De uitvoer bedraagt 144.000 ton. Dit toont aan dat ons land een belangrijke draaischijf is voor de handel in vis en visproducten. In Brussel wordt trouwens jaarlijks de grootste internationale Seafood Exhibition georganiseerd met deelname van de VLAM.

Ondanks het toenemend economisch belang van de recreatieve visserij, kampt de sector met een aantal problemen. De vaartuigen zijn verouderd, er is een bemanningsprobleem en de exploitatiekosten zijn te hoog om rendabel te blijven. De subwerkgroep 'Recreatieve visserij' van de werkgroep 'Kust' van het Convenant behandelt deze problematiek. In het najaar zal er ook een uitvoerige communicatie gebeuren over het gevoerde LIVIS project (Lage impact visserij) naar de kustgemeenten en alle andere geïnteresseerden.

OD 4.5 Het creëren van ruimte om te ondernemen als essentiële omgevingsfactor.

In Vlaanderen is er plaats voor een professionele en economisch rendabele landbouwsector. Ondanks de schaarse open ruimte moet de overheid de landbouwers meer rechtszekerheid bieden voor hun bedrijfsuitbating en voldoende perspectieven op lange termijn aanbieden. De herziening van het beoordelingskader van het Departement Landbouw en Visserij voor advisering van stedenbouwkundige vergunningen is lopend en beoogt in te zetten op deze dossiers die het meest impact hebben op het behoud van het agrarisch gebied en op het afstemmen van het beoordelingskader op de bestaande wetgeving en omzendbrieven inzake ruimtelijke ordening.

ILVO verricht ook heel wat onderzoek naar de ruimtelijke aspecten binnen het agrarisch gebied. Heel wat informatie en cijfers in het kader van deze onderzoeksvraagstukken, zoals het werkelijk ruimtegebruik in agrarisch gebied, worden meegenomen in de voorbereiding van het BRV.

OD 4.6 Kiezen voor een voedingssysteem met maximale valorisatie van de landbouw en visserijproducten.

De uitvoering van de acties uit de ketenroadmap Voedselverlies richt zich inzonderheid op de monitoring van voedselverliezen in de gehele keten, het delen van goede praktijken om voedselverlies in de keten te voorkomen, de mogelijkheden om gratis uitreiking beter te benutten en het stimuleren van het verwerken van verse producten. In dit verband heeft de Vlaamse Regering in het voorjaar een mededeling aangenomen. In het najaar 2016 wordt een onderzoeksrapport over cosmetische kwaliteitseisen afgerond. Er werd intussen ook gewerkt aan een monitoringssysteem waarvan de eerste resultaten ook dit jaar verwacht worden.

Een team van wetenschappers binnen ILVO heeft vier jaar gebouwd aan een nieuw innovatief droogstelsysteem. Na ettelijke experimenten en verbeteringen staat de technologie die geregistreerd werd onder de merknaam 'Dry-On-Water' nu op punt. In vergelijking met de gangbare drogingstechnologieën is de 'Dry-On-Water'-technologie revolutionair. Het werkt uiterst energie-efficiënt en vooral, het behoudt in zeer hoge mate de nutritionele kwaliteit, de smaak en de kleur van het oorspronkelijk voedingsproduct. Meerdere industriële partners toonden interesse om de technologie verder te commercialiseren. Eén Vlaamse machinebouwer verwierf een exclusieve licentie op de bouwplannen en de know how opgebouwd tijdens de ontwikkeling van het piloottoestel.

In het kader van Flanders AgroFood Valley zullen ook de eerste stappen gezet worden om de producten van onze sectoren als niche in het buitenland te positioneren. Ook vanuit het ILVO wordt hierop ingezet onder andere met het recent opgestart onderzoeksproject "Naar meer smaak en kwaliteit in Vlaams varkensvlees".

SD 5 INNOVATIE IS DE SLEUTEL VAN DE TOEKOMST VAN FLANDERS AGROFOOD VALLEY

OD 5.1 Een geïntegreerd onderzoeks- en innovatiebeleid voeren is primordiaal.

Met de maatregel VLIF-projectsteun voor innovaties in de landbouw zet ik verder in op het stimuleren van innovatie en vernieuwing op het land- en tuinbouwbedrijf op het vlak van productie, verwerking en afzet van landbouwproducten. Van de 14 ingediende projecten werden er 11 weerhouden voor subsidie. De geselecteerde projecten spreiden zich uit over een brede waaier van sectoren en thema's. Er is een project dat inzet op productdifferentiatie binnen de glastuinbouw met de ontwikkeling van een tomatenkroket. Met een ander project wordt de verkoop via de korte keten meer haalbaar gemaakt qua nodige tijdsbesteding door de ontwikkeling van een zelfbedieningswinkel (ook in *pop-up* variant). Nog een andere project zet in op de kweek van de larven van de zwarte soldatenvlieg op varkensmest op het landbouwbedrijf. Dit project sluit aan bij de doelstellingen van het strategisch platform insecten. In een andere geselecteerd project zal biogas gewonnen worden op bedrijfsniveau door vergisting van varkensmest (pocketvergisting) en zal eveneens het ammoniak-emissiearm systeem aangepast worden om de mest snel in de vergister te brengen. De Europese Commissie schuift pocketvergisting naar voren als één van belangrijkste maatregelen die genomen kunnen worden in de landbouwsector in het kader van de vermindering van broeikasgassen. Er is ook een project geselecteerd waar een stap gezet wordt naar de ontwikkeling van kunstmest uit kippenmest. De installatie hiervoor wordt gebouwd op het kippenbedrijf zelf. Binnen de akkerbouw werd een project geselecteerd dat inzet op de

bewaarkwaliteit van aardappelen door indirecte koeling van een aardappelloods. Een andere project speelt zich af binnen de melkveesector. In dit project zal een melkveestal gebouwd worden die uitgerust wordt met een luchtwasser, waarbij veel aandacht zal gaan naar de performantie van het systeem door het uitvoeren van emissiemetingen. Een ander project situeert zich in het domein van de *bio-based economy* door het uitbouwen van een systeem voor algenkweek in een serre. Er is eveneens een project geselecteerd waarbij een innovatief *tray*-plantensysteem voor aardbeien gebouwd zal worden. Een bedrijf actief binnen de boomkwekerij zal een innovatieve sorteermachine waarbij gebruik gemaakt wordt van beeldanalyse, verder ontwikkelen en bouwen. Met een laatste geselecteerd project zal een vergister ontwikkeld en gebouwd worden voor vaste mest afkomstig van geiten. Ook in 2017 plan ik een nieuwe oproep voor de VLIF projectsteun innovatie.

Ik heb de ambitie om deze legislatuur te komen tot een sterker geïntegreerd onderzoeks- en innovatiebeleid en een verbeterde performantie van het kennis- en innovatiesysteem. Door nuttige en zinvolle kennis aan te bieden aan de land- en tuinbouwbedrijven, kunnen zij namelijk nog beter groeien in duurzaamheid en competitiviteit. In dit kader wordt een project uitgevoerd dat – in samenwerking met alle betrokkenen – zal nagaan welke acties nodig zijn om die ambitie te realiseren. De diverse uitdagingen voor het Vlaams landbouwonderzoek zullen tijdens workshops met de belanghebbenden besproken en uitgediept worden. Op basis van de resultaten zal dan gekeken worden welke verdere stappen nodig zijn om de ambitie te realiseren.

De Vlaamse overheid tracht via ILVO een brugfunctie op te nemen binnen de Vlaamse onderzoekswereld inzake landbouw, visserij en voeding. Dat gebeurt in de eerste plaats door een actieve medewerking aan Agrolink Vlaanderen, het samenwerkingsverband van inmiddels 18 Vlaamse onderzoekspartners op het vlak van de primaire productie, dat zich richt op de internationale onderzoekscalls. Agrolink heeft inmiddels zijn eerste Europese projecten binnen gehaald.

Daarnaast sloot ILVO in de loop van 2016 een samenwerkingsovereenkomst af met het Vlaams Instituut voor Bio-technologie (VIB) en een Memorandum of Understanding met de Hooibeekhoeve. Een Memorandum of Understanding met het varkensproefbedrijf in Bocholt is in opmaak. Voor het eerst sinds lang heeft ILVO ook opnieuw structurele gesprekken aangeknoopt met zijn Waalse tegenhanger in Gembloux. Ondanks het feit dat onderzoekers langs beide zijden van de taalgrens elkaar vaak vonden in het kader van individuele onderzoeksprojecten, werden immers geen structurele samenwerkingsgesprekken meer gevoerd sinds de regionalisering. Daar komt nu verandering in.

In juli kreeg ILVO groen licht van de Europese Commissie om te participeren in acht Horizon 2020-projecten. Het gaat om projecten rond duurzame voeding (van producent tot consument), voeding en gezondheid, *Agroforestry*, de bestrijding van *Xylella Fastidiosa*, de introductie van het *Internet of Things* in de Europese en Vlaamse landbouw en voeding, het opmaken van een bio-economie onderzoeksagenda en het recuperen van vetzuren uit huishoudelijke afvalwaters. Voor één project is ILVO de Europese trekker, namelijk een onderzoeksproject samen met dertien Europese partners dat de 'best practices' gaat opsporen en beschrijven van private landbouwdemonstratiebedrijven binnen de Europese Unie.

ILVO is sinds dit jaar samen met Agoria en KuLeuven trekker geworden van het 'Innovatief Bedrijfsnetwerk *Smart Digital Farming*', waarvoor extra financiering werd binnengehaald. Samen

met dertig aangesloten bedrijven wordt ingezet op één gemeenschappelijke opportuniteit: de datarevolutie in de agrovoedingssector. Bedoeling is dat ILVO samen met de partners en de betrokken bedrijven actief en duurzaam samenwerken om 1) het economisch potentieel voor Vlaanderen van die datarevolutie in de agrovoedingssector te ontsluiten en 2) de competitiviteit van Vlaamse bedrijven te verhogen door nieuwe *data driven business* modellen te ontwikkelen.

De deelname van 30 bedrijven aan dit project toont aan dat er veel opportuniteiten liggen in smart farming. De snelle ontwikkeling van ICT en sensor gebaseerde technologieën en software zorgt ervoor dat een enorme en steeds toenemende hoeveelheid gegevens verzameld kan worden en beschikbaar wordt zowel binnen de landbouwsector als doorheen de keten. Het toenemend gebruik van en de adoptie van biosensoren, nanotechnologie, *low-cost* electronica, *Internet of Things* en *remote sensing* technieken zal zorgen voor een verdere explosie van data. Op vandaag wordt echter slechts een zeer klein deel van de gegeneerde data benut en gedeeld met partners zoals adviseurs, toeleveranciers, afnemers, consumenten en de overheid. Net de integratie van data biedt grote economische opportuniteiten doorheen de ganse agrovoedingsketen. Naast integratie moeten deze data ook omgezet worden in concreet bruikbare informatie en oplossingen voor de hele keten om een echte meerwaarde te bekomen. Smart farming biedt dus zeker economische opportuniteiten maar roept ook veel vragen op. Een gemeenschappelijke vraag die zich vaker aandient is 'wie is eigenaar van de data, gegeneerd op en rond een landbouwbedrijf'? Maar ook vragen als 'wie heeft controle over de data?' en 'wie heeft toegang tot de data?' zijn pertinente vragen die vandaag naar boven komen. Het antwoord op deze vragen is niet alleen belangrijk voor de landbouwer maar evenzeer voor de industrie. Daarom zal ik tijdens dit werkjaar ook een workshop organiseren rond data en databeheer waar zowel de opportuniteiten van *big data* voor de sector als het privacyvraagstuk aan bod komen.

Binnen ILVO werd de kennis en expertise rond agro-ecologie verder uitgebouwd.

OD 5.2 De kwaliteit van het uitgangsmateriaal moeten we blijven verzekeren.

De landbouwer kan in Vlaanderen rekenen op hoogwaardig plantaardig teeltmateriaal. Het departement verzekert de kwaliteit door een nauwgezet beheer van de rassenlijst en een goed uitgebouwd keurings- en certificeringssysteem. Het komende werkjaar wordt verder gewerkt aan de optimalisatie- en efficiëntiewinsten binnen de kwaliteitskeuring van het zaai- en plantgoed. Hierbij wordt gekeken naar de mogelijkheden die de Europese regelgeving hiervoor biedt, bijvoorbeeld via de omzetting van nieuwe Europese regelgeving, via uitbesteding van certificeringsactiviteiten onder officieel toezicht naar derden en via het digitaliseren van de certificeringsactiviteiten.

Landbouw heeft steeds robuustere plantenrassen nodig om de oogstzekerheid te verhogen en de afhankelijkheid van gewasbeschermingsmiddelen af te bouwen. Voor het ontwikkelen van nieuwe variëteiten is een brede genetische basis noodzakelijk. Vaak zijn de gewenste genetische eigenschappen, die in nieuwe rassen ingekruist kunnen worden, terug te vinden in wilde voorouders van de gecultiveerde soorten, maar ook in landrassen en instandhoudingsrassen (bijvoorbeeld oude rassen van fruitbomen), telersselecties (bijvoorbeeld zaaizaad van groenterassen) en lokaal veredelde zaadvaste rassen. Naast hun potentiële waarde voor toekomstige gebruik, dragen deze

rassen bij aan de lokale cultuur, het erfgoed en diversificatie van het voedsel die op onze borden komt.

Behoud van biodiversiteit is inherent verbonden met het behoud van plantgenetische hulpbronnen in collecties en met het bevorderen van het *on farm* gebruik ervan. Het Internationaal Verdrag inzake Plantgenetische Hulpbronnen voor Voeding en Landbouw (ITPGRFA) en het daaruit resulterende Tweede *Global Plan of Action* zijn internationaal uitgewerkte instrumenten met een strategisch kader voor het behoud en duurzaam gebruik van de plantaardige genetische diversiteit waarvan voedsel en landbouw afhankelijk is, en waar Vlaanderen zich als een *contracting party* heeft geëngageerd. In samenwerking met het Nationaal Comité Plantgenetische Hulpbronnen en de sector worden concrete acties uitgewerkt en geïmplementeerd om onze internationale engagementen na te komen.

Het Nagoya Protocol inzake toegang tot genetische hulpbronnen en de eerlijke en billijke verdeling van de voordelen die voortvloeien uit hun gebruik, is een ander internationaal uitgewerkt instrument dat gebruik van alle genetische (dierlijke, plantaardige, microbiële of andere) rijkdommen beoogt en dat in 2014 door de Europese Unie werd aangenomen. De drie pijlers van het protocol zijn: 1) toegang (Access) die op nationaal niveau dient geregeld te worden; 2) billijke verdeling van de voordelen (Benefit sharing) die afhankelijk is van een contractuele overeenkomst; en 3) de nakoming (Compliance) die door de Europese Richtlijn (EU) 511/2014 en de Uitvoeringsverordening (EU) 2015/1866 geregeld worden en waar het verplicht nakomen van zorgvuldigheidseisen centraal staat.

Aangezien de plantgenetische hulpbronnen die voor landbouw en voedsel gebruikt kunnen worden een bijzondere belang hebben voor de mensheid, vallen ze onder het ITPGRFA en is aan de zorgvuldigheidseisen voldaan dankzij het verplicht gebruik van een *Standard Mutual Transfer Agreement* (SMTA) gebeurt de toegang tot het genetisch materiaal van 64 soorten via een Multilateral System. Het Departement Landbouw en Visserij onderzoekt in de komende maanden of het opstellen van toegangsmaatregelen voor soorten buiten het verdrag (waarover Vlaanderen soevereine rechten heeft) wenselijk en haalbaar is.

Onder trekkerschap van het departement Leefmilieu, Natuur en Energie werkt landbouw ook de uitvoeringsmodaliteiten en een bijhorend handhavingssysteem uit betreffende de nakoming van het Nagoya Protocol in de fase van de financiering van onderzoeksprojecten en in het stadium van de uiteindelijke ontwikkeling van een product. Voor landbouw zijn bijvoorbeeld de veredeling en de vermarkting van nieuwe land- en tuinbouwgewassen en de verbetering van dierrassen in de fokkerij belangrijke toepassingen.

ILVO is zeer actief in het bewaren en verbeteren van de kwaliteit van het uitgangsmateriaal in de sierteeltsector. Dit gebeurt voornamelijk via een drietal interessante samenwerkingsverbanden met Vlaamse sierteeltbedrijven:

- de '*Sietinet-community*', waar ILVO zorgt voor de ondersteuning van 19 toonaangevende sierteeltbedrijven actief op het vlak van veredeling, weefselteelt, plantenbiotechnologie en –fysiologie.
- '*Azanova*', waarbinnen 21 vooruitstrevende azaleateelers hun krachten bundelen om samen met ILVO te investeren in de vernieuwing van het azalea-assortiment

- ‘*BEST-select*’, waarbinnen 17 Vlaamse sierboomkwekerijen samen met ILVO nieuwe sierboomcultivars ontwikkelen.

Het prestatieonderzoek van varkens in testbedrijven verschaft de Vlaamse varkenshouders snel betrouwbare informatie over het genetisch potentieel van eindberen. Aan de overname van dit onderzoek door het ILVO en aan de uitbouw van een sectorbrede benchmarking zal verder worden gewerkt in samenwerking met de sector.

OD 5.3 We richten ons ook op biotechnologie en productinnovatie.

Het Europese beleid inzake genetisch gemodiceerde organismen (ggo) wordt nauw opgevolgd. Eind 2016 wordt een interpretatienota van de Europese Commissie verwacht over de ggo-definitie met betrekking tot de nieuwe plantenveredelingstechnieken. Deze interpretatie zal sterk bepalend zijn voor het toekomstige gebruik en de verdere ontwikkeling van deze technieken en innovatieve rassen in de Europese Unie.

Door de bundeling van krachten tussen de voedingsbedrijven, *Flanders Food* en de *Food Pilot* van ILVO wordt een belangrijke stimulans geven tot productinnovatie in de agro-voedingssector.

Voorbeelden van dergelijke projecten binnen de Food Pilot zijn:

- de ontwikkeling van een nieuwe Goudse Kaas door een Vlaamse zuivelverwerker die daarmee de World Cheese Award wist in de wacht te slepen;
- de ontwikkeling van een kant-en-klare pannenkoekenmix met lange houdbaarheid door een producent van eiprodukten;
- de ontwikkeling door een paté-bedrijf van een nieuw aperitiefhapje, de zogenaamde ‘patébonbon’ als innovatieve ontmoeting tussen de vleesverwerking en de chocoladewereld.

OD 5.4 Zeevisserij en aquacultuur.

Via het EFMZV en het FIVA ondersteun ik actief de innovatie in de zeevisserij- en aquacultuursector. Hierbij wordt het accent gelegd op projecten die de impact op het milieu reduceren en het efficiënt gebruik van de natuurlijke rijkdommen bevorderen.

Samen met de UGent bouwt ILVO een labo rond stressfysiologie bij dieren uit. In eerste instantie wordt vooral gefocust op het bepalen van chronische stress bij vissen, waarvoor heel wat buitenlandse belangstelling bestaat bij voornamelijk bedrijven uit de toelevering aan de aquacultuursector. Het labo zal ondergebracht worden in de incubatorfaciliteit van UGent, ‘Greenbridge’ in Oudenburg.

SD 6 DE OVERHEID IS DE PARTNER VAN FLANDERS AGROFOOD VALLEY

OD 6.1 De overheid wordt slagkrachtiger, als hefboom voor duurzaam ondernemerschap.

De Vlaamse Regering heeft in het voorjaar zijn schouders gezet onder de beleidsnota Visie 2050. Hierin zijn de lange termijn doelstellingen voor Vlaanderen geformuleerd voor diverse beleidsvelden. We streven ernaar om in 2050 iedereen wereldwijd te laten beschikken over voldoende, veilige,

evenwichtige, gezonde én betaalbare voeding via een duurzaam voedselsysteem. Dit vraagt samenwerking en inzet van de hele agrovoedingsketen, wat nieuwe opportuniteiten voor Vlaanderen kan aanbieden. Vlaanderen beschikt vandaag reeds over een sterke en exportgerichte agrovoedingssector. Ook zijn we wereldwijd bekend om onze gastronomie en ons vakmanschap. We kunnen ons internationaal nog versterken door in te zetten op de verduurzaming van productieprocessen, door te investeren in innovatieve technologieën en processen en door in te zetten op samenwerking en transparantie. Maar er wacht ons ook een aantal uitdagingen in Vlaanderen waar we oplossingen voor moeten bedenken zoals een correcte prijsverrekening voor alle actoren van de keten, focussen op een ander consumptiepatroon en streven naar een kleinere ecologische voetafdruk. Het transitieproject “circulaire economie” zal hierop inzetten.

Intussen worden ook de gesprekken verder gezet met de betrokken entiteiten om het project uniforme adviesverlening uitwerking te geven. Een eerste overleg om tot een gezamenlijk advies te komen vond plaats medio 2016. Er zal gewerkt worden aan een betere doorstroming van de gemeentelijke adviezen binnen de Vlaamse overheid en dat de beroepskaders van de diverse entiteiten met elkaar zullen gedeeld worden.

Duurzaam ondernemerschap wordt ook toegepast in de interne werking. De concrete uitwerking van het kerntakenplan van het Departement Landbouw en Visserij is vertaald naar efficiëntieprojecten die worden gerealiseerd in de komende jaren. Specifiek voor het departement is dat het landbouw- en plattelandsontwikkelingsbeleid zeer sterk en gedetailleerd bepaald wordt door de Europese Unie, tot zelfs in zijn uitvoering en controles toe. Daarom opteerde het departement voor een bijkomende eigen interne efficiëntie-oefening 2016-2017 om de interne planlasten nog meer proberen te drukken en zelfs in de structuur van het departement in te grijpen om schaafeffecten te creëren en interne rotatie binnen de substructuren te vergemakkelijken.

OD 6.2 Administratieve vereenvoudiging wordt nagestreefd.

In het kader van de toepassing van het GLB 2014-2020 en in de individuele ondersteuning van landbouwers, landbouworganisaties en intermediairen wordt het e-loket verder uitgebouwd met als doel een selfservice portaal te creëren voor de land- en tuinbouwer of zijn intermediair. De uitwerking van het e-loket zit op schema. In 2016 werden de nodige aanvraagmodules opgeleverd om de landbouwer te begeleiden bij het invullen en indienen van zijn aanvragen in het kader van het GLB. Deze worden, onder andere na evaluatie met de sector, verfijnd en verbeterd. Het e-loket wordt in 2017 verder uitgebreid met nieuwe modules zoals ‘mijn dossiers’ en ‘mijn documenten’ om de doelstelling ‘het e-loket als self-service portaal voor de klant’ verder te realiseren.

Het project e-communicatie werd opgestart met als doel om alle dossiergebonden communicatie maximaal elektronisch en eenvormig te laten gebeuren. Hierbij wordt ook gewerkt aan een online tool om de gebruiker eenvoudig en gebruiksvriendelijk zijn communicatie te laten voeren en opvolgen via het e-loket. Op dit moment is visievorming lopende in afstemming met landbouwers en volmachthouders en met vertegenwoordigers van alle afdelingen van het Departement Landbouw en Visserij. De visievorming gebeurt ook in overleg met de Vlaamse Landmaatschappij (VLM). De uitwerking en ingebruikname van de eerste tools wordt in 2017 verwacht. De resultaten van deze visievorming worden daarna ook meegenomen in de visievorming rond niet-dossiergebonden communicatie, zodat beide coherent en eenvormig verlopen.

Binnen dit project is er ook bijzondere aandacht voor kwetsbare groepen, zijnde klanten die nog niet mee zijn met het digitale verhaal en zo dreigen communicatie te mislopen. Doelstelling van de analyse is deze 'digibeten' beter te leren kennen en op maat te benaderen. Door subgroepen te begeleiden in de overstap naar e-communicatie wordt getracht de groep van 'digibeten' geleidelijk te verkleinen. Voor deze doelgroepgerichte communicatie worden de richtlijnen van het draaiboek "Communiceren met mensen in armoede" gehanteerd.

OD 6.3 Een communicatieve overheid zorgt voor kennis en draagvlak.

Verduurzamen van de landbouw- en visserijsector vereist langdurig aangehouden inspanningen inzake sensibilisering en voorlichting. De overheid speelt een sleutelrol om als onpartijdige speler in het werkveld informatie aan te bieden aan de landbouw-, de visserij- en de agrovoedingssectoren. Daarom werkt het beleidsdomein Landbouw en Visserij aan een proactieve communicatie, waarbij snel en duidelijk de correcte informatie naar het juiste doelpubliek gaat. Waar nodig en mogelijk wordt er dieper op de inhoud ingegaan. Dit kan persoonlijk en via telefoon, op contact- en informatiemomenten, beursdeelnames en studiedagen, maar ook via digitale weg (mails, digitale brochures en rapporten, informatie op website, filmpjes, sociale media, persberichten, ...). Hierbij wordt gestreefd om steeds digitaler te werk te gaan, waardoor de informatie sneller geactualiseerd kan worden maar ook via verschillende digitale kanalen aangeboden kan worden en dus breder verspreid wordt.

Gezien communicatie en informatiedeling snel evolueert binnen de sector, worden ook voorlichtingsactiviteiten in belangrijke mate gedigitaliseerd en aangepast aan de veranderende omgeving. Om de buitenwereld te laten kennismaken met de inspanningen die de Vlaamse overheid levert op het vlak van landbouw-, visserij- en voedingsonderzoek, heeft ILVO in 2016 deelgenomen aan de Open Bedrijvendag.

Het Departement Landbouw en Visserij ondersteunde de voorbije jaren de FOD Economie en het prijzenobservatorium door het aanleveren van gegevens en expertise. In 2016 werd een varkensindex uitgewerkt door de FOD Economie, dit in samenwerking met een technische werkgroep. In deze werkgroep zetelden vertegenwoordigers van de FOD Economie, de landbouworganisaties, de voedingsindustrie en de detailhandel. Het Departement Landbouw en Visserij leverde expertise en gegevens aan. Het gaat om verkoopprijzen van biggen en varkenskarkassen en technische gegevens uit het LMN.

SD 7 HET VLAAMS PLATTELAND VERDIENT EEN SPECIFIEK BELEID

OD 7.1 Het plattelandsbeleid legt de basis voor een duurzame ontwikkeling van het Vlaamse platteland

Met het Interbestuurlijk Plattelandsoverleg (IPO) beschik ik over een slagkrachtig instrument om proactief op maatschappelijk relevante, plattelandsgerelateerde vraagstukken beleidsmatig in te spelen. De kritische evaluatie van het IPO die ik het afgelopen jaar uitvoerde, heeft de meerwaarde van dit forum bevestigd. Om de efficiëntie en de doorwerking van de beleidsaanbevelingen te versterken, zet ik in op een meer compacte organisatie en structuur van het Bestuurlijk Overleg. Met de ambitie om een zo groot mogelijke impact te realiseren, streef ik er naar om beleidsaanbevelingen ook maximaal te vertalen in concrete acties op het terrein. Dit werkjaar zullen

ook twee nieuwe adviezen worden afgerond rond “Oogstbare landschappen” en “Economische activiteiten in het landelijke gebied”.

De onderzoeksagenda van het Platform voor Plattelandsonderzoek werd geactualiseerd. In de loop van het werkjaar worden de drie onderzoeken die werden opgestart na een eerste open projectenoproep in 2014, afgerond. De resultaten ervan kunnen een belangrijke insteek vormen voor de verdere wetenschappelijke onderbouwing van het toekomstig plattelandsbeleid.

Na evaluatie van deze drie onderzoeken bekijk ik de noodzaak en de mogelijkheden voor het lanceren van een tweede open oproep.

OD 7.2 Plattelandsprojecten bieden kansen aan diverse thema's en doelgroepen

Bij de opstart van het PDPOIII gingen ook de diverse Leader groepen van start. De Plaatselijke Groepen die actief zijn in diverse Leader gebieden hebben hun eerste projectoproepen gelanceerd, steunende op een geïntegreerde lokale ontwikkelingsstrategie die ze voor hun gebied hebben uitgewerkt. Elk van deze strategieën draagt van onderuit bij aan de maatschappelijke rol van de landbouwsector en versterkt de publiek-private streekdynamiek.

Ook de maatregel ‘Omgevingskwaliteit’ is in volle uitvoering. Tientallen projecten werden inmiddels door de Provinciale Managementcomités (PMC's) goedgekeurd. Deze maatregelen zetten in op verschillende thema's, zoals beleving op het platteland kansen geven met respect voor streekidentiteit, de open ruimte vrijwaren en ontwikkelen, aandacht voor kwetsbare groepen op het platteland, leefbare dorpen, een functioneel wegennet op het platteland, korte keten, klimaat, diversificatie van landbouwactiviteiten, ...

Om in uitvoering van het gebiedsgericht plattelandsbeleid een continue beleidsuitvoering te garanderen, is er aanvullend op de gebiedsgerichte werking van het PDPO III, de mogelijkheid om Platteland Plus projecten te financieren. Verschillende oproepen en projecten zijn ondertussen opgestart. Deze projecten krijgen een Vlaamse en provinciale ondersteuning.

Bij de maatregel ‘Samenwerking met de stedelijke omgeving’ worden de eerste projecten opgestart in de provincies Antwerpen, Oost- en West-Vlaanderen. Deze projecten zijn gericht op lokale voedselstrategieën en hernieuwbare energie, waarbij de wisselwerking tussen platteland en stad centraal staat.

Nieuwe oproepen voor bovenstaande maatregelen zullen ook dit jaar georganiseerd worden. Om de dienstverlening nog te verbeteren, werd er een digitaal plattelandsloket opgericht dat kan gebruikt worden voor alle nieuwe oproepen omtrent PDPOIII en Platteland Plus. Hiermee gaat ook het plattelandsbeleid verder op de weg van Radicaal Digitaal.

De economische waarde van de paardensector in Vlaanderen werd op basis van een ruime set indicatoren over het referentiejaar 2014 geschat op minstens 800 miljoen euro omzet en minstens 2.700 voltijds tewerkgestelde equivalenten. Deze monitor is ontwikkeld op vraag van de Vlaamse paardensector en wordt verder verfijnd tot een instrument waarmee de evolutie van de economische waarde van de sector op regelmatige tijdstippen in beeld wordt gebracht. De actualisatie van de economische waarde wordt om de vijf jaar gepland.

In het voorjaar van 2016 werd de fusie van de vzw Vlaams Paardenloket met de vzw Vlaamse Confederatie van het Paard een feit. Door het bundelen van competenties en logistiek wordt de efficiëntie en effectiviteit opgedreven. De nieuwe vzw PaardenPunt Vlaanderen die als gevolg van deze fusie is ontstaan, zal voor wat betreft haar takenpakket als infopunt en kenniscentrum voor de sector, 750.000 euro ontvangen voor de periode 2016 tot 2018. Hiermee wordt de toekomstige werking verzekerd. De vzw PaardenPunt Vlaanderen zal ook in de toekomst blijven inzetten op actuele thema's voor de sector en zo zal er dit najaar ook een dialoogdag worden georganiseerd rond paardenhouderij in landbouwzone en natuurgebied.

Na de succesvolle edities in de afgelopen jaren, met inbegrip van de dertig goedgekeurde subsidiedossiers in 2015, organiseer ik ook dit jaar een nieuwe oproep voor subsidies aan volkstuinparken. Ik zal daarbij bijzondere aandacht besteden aan projecten met jongeren of projecten kaderend in de welzijnszorg.

Ook in het kader van onze kennis en waardering over lokale voeding heb ik het aantal nieuwe initiatieven die daartoe bijdragen, opgedreven. In het kader van het Europese project 'Reframe, towards a regional food frame' heb ik aan de Hoge School VIVES uit Kortrijk een subsidie toegekend voor initiatieven die als doel hebben de organisatie en implementatie van concrete samenwerkingen tussen ondernemers actief in de lokale voedingsindustrie voor het opzetten van duurzame en lokale *supply* ketens, te ondersteunen.

Met het initiatief 'Krachtboer' heb ik activiteiten ondersteund die landbouw op een laagdrempelige manier opnieuw bij de consument brengen.

OD 7.3 Dorpen zijn de ziel van het Vlaamse platteland

Het faciliteren van processen in dorpen tussen het lokale bestuur en bewonersverenigingen leidt tot meer dan louter concrete en kwalitatieve initiatieven die de leefbaarheid in dorpen ten goede komen. Het stimuleert eveneens de ontwikkeling van structurele allianties tussen lokale overheid, sociaal middenveld en inwoners rond de eigen omgeving. Daarom ondersteun ik de Vlaamse Vereniging voor Dorpsbelangen (VVD) die als middenveldactor een cruciale rol kan spelen in de uitwisseling van expertise die in verschillende dorpsraden wordt opgedaan. De VVD is ook gestart met netwerkinitiatieven die een verdere integratie van nieuwe bewonersgroepen uit de verschillende provincies bewerkstelligen.

Samen met de Koning Boudewijnstichting organiseerde ik in 2016 opnieuw een oproep van 'Buurten op de Buiten'. Hiermee ondersteunde ik actieve inwoners of bewonersverenigingen die zelf initiatieven ontwikkelen die de sociale cohesie, het samenlevingsgevoel in eigen dorp, buurt of wijk versterken.

Ik zal in het komende werkjaar een drietal dialoogdagen organiseren. Deze hebben tot doel om via een participatief traject met de belangrijkste stakeholders een Vlaams dorpenbeleid nader te vorm te geven. De wisselwerking tussen de leefgemeenschap in dorpen met evoluties zoals migratie, vergrijzing en ontgroening en de ontwikkeling van de fysieke dorpsomgeving vormt de rode draad doorheen de drie dialoogdagen. De conclusies van de dialoogdagen moeten toelaten om een aantal beleidsinitiatieven naar voor te schuiven die op een zo effectief mogelijke manier bijdragen aan de verdere ontwikkeling van leefbare en duurzame dorpen in Vlaanderen.

OD 7.4 De rol van de vrouwen wordt versterkt

In de land- en tuinbouwsector dragen vrouwen een grote verantwoordelijkheid. Ze zijn nauw betrokken bij de bedrijfsvoering, ze houden mee het gezinsleven draaiende en vervullen vaak nog verschillende andere rollen. Vooral in periodes van financiële onzekerheden speelt het juridische statuut van 'meewerkende echtgenote', de positie waarin de meerderheid van de land- en tuinbouwersvrouwen zich bevindt, in hun nadeel. Daarom heb ik samen met KVLV-Agra (Vereniging voor vrouwen uit land- en tuinbouwbedrijven) het Landelijk Infopunt voor vrouwen (Liv) opgericht. Het biedt betrokken vrouwen een luisterend oor, het geeft advies en bundelt waardevolle juridische kennis. Door te streven naar meer inzicht in de vermelde problematieken, maar vooral door het aanreiken van gedragen oplossingen, wil ik de basis leggen voor verdere acties. Op die manier streef ik er naar om de financiële en juridische positie van de Vlaamse land- en tuinbouwersvrouwen te verbeteren.

OD 7.5 Het plattelandsfonds legt de basis van een sterke plattelandstoets in het nieuwe investeringsfonds voor steden en gemeenten

Samen met mijn collega-minister bevoegd voor Binnenlands Bestuur en Stedenbeleid heb ik gewerkt aan de opstart van een nieuw investeringsfonds dat drie subsidiestromen zal bundelen in één regelgevend kader: het voormalig federaal grootstedenbeleid, stadsvernieuwing en het plattelandsfonds. De huidige focus en verhoudingen zullen hierbij gerespecteerd worden zodat de verdere ondersteuning van de beperkte fiscale draagkracht en de lokale bestuurskracht van de plattelandsgemeenten wordt gegarandeerd.

De Vlaamse minister van Omgeving, Natuur en Landbouw,

Joke SCHAUVLIEGE

BIJLAGE I: UITTREKSEL UIT DE REGELGEVINGSAGENDA**SD1 Duurzame bedrijfsvoering wordt voorop gezet in de Flanders food valley**

Decreet tot wijziging van de pachtwetgeving

Meest recente status: Op schema

Decreet Landbouwrampenfonds

Meest recente status: Op schema

BVR Landbouwrampenfonds

Meest recente status: Op schema

BVR tot wijziging van diverse artikelen van het besluit van de Vlaamse Regering van 24 oktober 2014 tot vaststelling van de voorschriften voor de rechtstreekse betalingen aan landbouwers in het kader van de steunregelingen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid

Meest recente status: Nog niet gestart

BVR betreffende een kwaliteitslabel voor de melk

Meest recente status: Nog niet gestart

SD3 - De Agrofood keten staat sterk in Vlaanderen

BVR betreffende de ondersteuning van de verstrekking van groenten, fruit en melk aan de leerlingen in de onderwijsinstellingen

Meest recente status: Nog niet gestart

SD4 – Flanders Agrofood Valley houdt rekening met zijn omgeving

BVR betreffende de erkenning van producten- en brancheorganisaties in de sector visserijproducten, uitbreiding van voorschriften en tot vaststelling van nadere regels voor het verlenen van opslagsteun door erkende producentenorganisaties

Meest recente status: Op schema

SD5 - Innovatie is de sleutel van de toekomst van Flanders Agrofood Valley

BVR betreffende de erkenning van Agrolink Vlaanderen

Meest recente status: Op schema

MB betreffende het officiële etiket van verpakkingen die zaai- of pootgoed bevatten

Meest recente status: Op schema

SD6 - De overheid is de partner van Flanders Agrofood Valley

Codex Landbouw en Visserij

Meest recente status: Op schema

BIJLAGE II: MOTIES EN RESOLUTIES VLAAMS PARLEMENT**Motie tot besluit van de in de commissie besproken beleidsnota Landbouw en visserij 2014-2019**

Uit deze beleidsbrief blijkt dat ik actief werk maak van de punten waarvoor het Vlaams Parlement in deze motie vraagt om verdere actie te ondernemen.

Resolutie betreffende voedselverspilling en onnodige voedselverliezen (163 (2014-2015) nr. 4)

In het regeerakkoord 2014-2019 wordt bijzondere aandacht besteed aan de actieplannen tegen voedselverspilling. In haar resolutie verwijst het Vlaamse Parlement naar een aantal lopende initiatieven in binnen- en buitenland. Voorts stelt zij een aantal concrete acties voor. Op 3 april 2015 heb ik, samen met mijn collega bevoegd voor armoedebestrijding, de ketenroadmap voedselverliezen 2015-2020, opgesteld door zeven organisaties, mee ondertekend. De komende jaren zullen er negen actieprogramma's worden uitgevoerd om de verliezen in de keten terug te dringen.

Via het tweede actieplan alternatieve eiwitbronnen blijf ik mij samen met de diervoedersector inzetten om onze afhankelijkheid van de import van eiwitrijke producten te verlagen. De geplande acties hebben ook positieve effecten voor het realiseren van andere beleidsdoelstellingen onder andere op het vlak van klimaat en het verminderen van voedselverliezen. Het telen van eiwitgewassen vereist immers minder input van kustmeststikstof en draagt bij aan de opslag van koolstof in de bodem. En indien het opzet om marktoverschotten van groenten en fruit te verwerken tot grondstof voor veevoeder slaagt, dan kan dat de verspilling van voedsel helpen verminderen.

De uitvoering van de acties uit de ketenroadmap Voedselverlies richt zich op de monitoring van voedselverliezen in de gehele keten, het delen van goede praktijken om voedselverlies in de keten te voorkomen, de mogelijkheden om de gratis uitreiking beter te benutten en het stimuleren van het verwerken van verse producten. In dit verband werd in het voorjaar 2016 een mededeling aangenomen door de Vlaamse Regering en intussen wordt het rapport over cosmetische kwaliteitseisen afgerond. Er werd intussen ook gewerkt aan een monitoringssysteem waarvan de eerste resultaten de komende maanden verwacht worden.

BIJLAGE III: OPVOLGING AANBEVELINGEN REKENHOF

Rekenhofrapport nummer van parlementair document	Aanbevelingen	Antwoord
Ontvangsten en uitgaven van het Vlaams ministerie, rekeningenboek over 2011 36 (2012-2013) Nr.1	1. Het ILVO moet meer aandacht schenken aan de mededingingsverplichting.	Sinds deze opmerking werden binnen ILVO de werkgroepen gezamenlijke (labo)aankopen en gezamenlijke onderhoudds aankopen opgestart waarbij we telkens op ILVO niveau offerte-aanvragen (minimum drie maar vaak meer) uitzenden voor geconsolideerde hoeveelheden en dan contracten aangaan met de firma die de interessantste voorwaarden aanbiedt (dit telkens op basis van de wetgeving op overheidsopdrachten).
	2. Het departement en het Agentschap voor Landbouw en Visserij moeten de subsidiebesluiten passender opmaken en meer aandacht hebben voor een correcte en uitgebreide verantwoording van saldobetalingen.	Binnen het departement zijn er modelsubsidiebesluiten opgemaakt die volledig overeenstemmen met de bepalingen van het besluit van de Vlaamse Regering van 8 november 2013 betreffende de algemene regels inzake subsidiëring. Inzake verantwoording werd de verplichte functionele en financiële verantwoording van voornoemd besluit opgenomen. Er werd ook gestart met een werkgroep subsidies met onder andere als doelstelling de harmonisatie van de dossierbehandeling van subsidies.
	3. Het ministerie moet de reserveaanleg en de voorschotbepaling bij werkingssubsidies regelen en controlemechanismen inbouwen om dubbele betalingen en financieringsoverlapping te vermijden.	Het besluit van de Vlaamse Regering van 8 november 2013 betreffende de algemene regels inzake subsidiëring bepaalt in artikel 5 inzake reservevorming bij algemene werkingssubsidies het volgende: Het gedeelte van de toegekende subsidie dat de subsidiabele kosten overschrijdt, mag worden aangewend voor de aanleg van reserves ten

Rekenhofrapport nummer van het parlementair document	Aanbevelingen	Antwoord
		belope van maximaal 20 % van het subsidiebedrag. Mits motivering door de subsidiërende overheid kan in het besluit tot toekenning van de subsidie worden afgeweken van dat maximumpercentage. De totale gecumuleerde reserves kunnen maximaal 50 % van het subsidiebedrag van de laatst gesubsidieerde werkingsperiode bedragen. Mits motivering door de subsidiërende overheid kan in het besluit tot toekenning van de subsidie worden afgeweken van dat maximumpercentage. Het subsidiebedrag wordt in voorkomend geval berekend op jaarbasis. Binnen het departement wordt als algemeen principe gesteld dat reservevorming lastens facultatieve werkingssubsidies niet is toegelaten. De keuze voor dit algemeen principe wordt als volgt gemotiveerd. In een beperkt aantal concrete gevallen (bijvoorbeeld VILT vzw) wordt er van dit principe afgeweken voor 10% en alleen voor de aanleg van een sociaal passief. Wat de voorschotbepaling betreft, moet worden opgemerkt dat vooral kwaliteitsvolle controle bij de indiening van de subsidieaanvraag en bij de afhandeling van het dossier belangrijk is om dubbele financiering te voorkomen. Als er dossiers zijn waarbij het duidelijk is dat er via verschillende kanalen wordt gefinancierd, moet ervoor gekozen worden het voorschot te beperken. Dit kan niet generiek, maar moet dossier per dossier worden bekeken.

Begrotingsuitvoering, rekeningenboek over 2013 36 (2014-2015) Nr.1	1. Het VLIF dient de uitvoering van zijn debiteurenadministratie zo snel mogelijk te finaliseren.	Bij het neerleggen van de jaarrekening 2015 werd de reconciliatie gecorrigeerd. Een nieuw algemeen dienstorder is in redactie ter ondersteuning van de operationele werkzaamheden.
	2. Het FIVA dient de gesubsidieerde projecten proactief op te volgen en zijn interne controle te versterken. Het dient hierbij de voorschotten-regeling voor de Vlaamse cofinanciering bij EVF-betoelaging verder te optimaliseren.	Voor investeringsprojecten, het merendeel van de projecten, wordt de voorschotregeling nooit toegepast. Voor de EFMZV-projecten zoals wetenschappelijk onderzoek UP1 is dit wel het geval, maar hier is het risico zeer klein gezien de begunstigde erkende onderzoeksinstellingen zijn of de producentenorganisatie. In het nieuwe EFMZV-programma is de regionale groep verdwenen. De digitalisering zal rond een centraal portaal uitgebouwd worden.
Aquacultuur in Vlaanderen 37 (2013-2014) – Nr.1	Het Rekenhof beveelt de Vlaamse Regering aan: 1. een specifiek Vlaams beleidsplan te ontwikkelen voor aquacultuur, in overleg met de sector, waarin ook doelstellingen en indicatoren worden geformuleerd. 2. lokale overheden te stimuleren om bij de opmaak van ruimtelijke uitvoeringsplannen de mogelijkheden voor de inplanting van aquacultuurbedrijven niet uit te sluiten of zelfs sites daarvoor te plannen. 3. steun te (blijven) verlenen aan de verbetering van de kennis door wetenschappelijk en praktijkonderzoek te ondersteunen, in het bijzonder onderzoek naar waterzuinige productiesystemen.	Een beleidsplan is nog niet uitgewerkt, maar er zijn wel concrete uitwerkingen van de visietekst, zoals de projectvoorstel consultant met duidelijk omschreven taakstelling. Tevens is er een afspraak rond de advisering van onderzoeksprojecten, aanvullend op het bestaand advies over investeringsprojecten. Dit is een aanbeveling die wordt meegenomen in SSAQ. Vandaag merken we geen problemen bij de startende bedrijven om zowel in industriezone als in landbouwgebied te starten, mits voldaan wordt aan de uitbatingsvoorwaarden waaraan recirculatiesystemen vrij gemakkelijk kunnen voldoen. Water zal opgenomen worden als een horizontaal thema in het nieuwe onderzoeksprogramma 'water, bodem en ecosystemen'. Verder lopen er ook projecten met betrekking tot water (recuperatie / droogte / uitspoeling). De focus ligt op het gebruik van water in de landbouw. ILVO investeert op de site in Oostende in een nieuw gebouw waarin ILVO zal samenwerken met het VLIZ, onder andere in het kader visserij en aquacultuur.

	4. steun te (blijven) verlenen aan de begeleiding van (potentiële) starters op technisch (productie), financieel en juridisch vlak.	In het nieuwe operationeel programma is een maatregel ingeschreven voor adviesverlening en het nieuwe FIVA besluit voorziet deze mogelijkheid.
	5. de financiële risico's voor de kandidaat-ondernemer, in het bijzonder in de opstartperiode, te beperken door - na kritische selectie en conform de Europese regelgeving - waarborgen en/of subsidies te blijven verlenen.	Ieder nieuw project moet een beoordeling krijgen van de SSAQ om in aanmerking te komen voor subsidie. Financiële waarborg wordt niet gegeven maar het subsidiepercentage ligt hoog op 40% en de waarborging komt vooral van de wetenschappelijke ondersteuning waarop een investeerder kan rekenen vanuit de onderzoeksinstellingen en praktijkcentra, verenigd in de SSAQ.
	6. de netwerking in de aquacultuursector te blijven ondersteunen, zodat de sector efficiënt kennis kan uitwisselen en meer visibiliteit kan ontwikkelen.	Ieder jaar worden twee netwerkactiviteiten gepland die met toenemende belangstelling worden gevolgd. De website Aquacultuur Vlaanderen wint eveneens aan populariteit.

**BIJLAGE IV: OPVOLGING ARRESTEN GRONDWETTELIJK HOF EN HOF
VAN JUSTITIE**

Niet van toepassing.